

СТЕНОГРАМА

слухань у Комітеті Верховної Ради України з питань
соціальної політики та захисту прав ветеранів на тему:

„Поствоєнна адаптація демобілізованих військовослужбовців
до цивільного життя та їх супровід в отриманні послуг в закладах
соціального захисту, охорони здоров'я, освіти та центрах надання
адміністративних послуг“

9 вересня 2024 року

Веде засідання голова Комітету ТРЕТЬЯКОВА Г.М.

ГОЛОВУЮЧА. Шановні колеги, вітаю! 11:00, у нас починаються наші слухання, в нашому комітеті, парламентського нашого комітету, слухання, які є надзвичайно важливими, тому що рекомендації, які готує наш парламентський комітет, ми зазвичай контролюємо потім після того, як ми їх пишемо.

Шановні учасники слухань, всі, хто приєднався, шановні народні депутати, в тому числі я вдячна тим, хто ініціював це засідання і ці наші слухання. Тема сьогоднішніх наших слухань: "Поствоєнна адаптація демобілізованих військовослужбовців до цивільного життя та їх супровід в отримання послуг в закладах соціального захисту, охорони здоров'я, освіти та центрах надання адміністративних послуг (ЦНАПах)".

Я хочу зробити зразу таку оговорку, що коли ми кажемо про надання послуг у закладах соціального захисту, то маємо на увазі в тому числі і всю систему соціального страхування, зокрема яка включає фонд безробіття, а це означає в тому числі і працевлаштування, і запуск бізнесу, який запускається нашими ветеранами сьогодні доволі потужно.

На цьому заході ми обговоримо питання підтримки демобілізованих, їхньої інтеграції в суспільство. І наше сьогоднішнє слухання, воно не планувалося, але так сталося, що у нас має бути і нова міністерка. Ми

призначили нового міністра. В грудні цього року виповниться 6 років, як працює Міністерство соціальної політики, водночас питань не стає менше, питань стає тільки більше, і їх потрібно вирішувати, як ми кажемо в нашому комітеті, створюючи наскрізну стратегію, коли не тільки Міністерство ветеранів, але всі центральні органи виконавчої влади підпорядковані єдиній меті – адаптації демобілізованих всіх військових. Я навмисно використовує слово "демобілізований", тому що воно включає в себе і учасників бойових дій, всіх наших ветеранів, в тому числі і учасників війни, в тому числі і членів родин загиблих наших військових, які захищали нашу незалежність.

Тому, коли ми проговорювали призначення Калмикової Наталії Фернандівни, ми покладаємо на неї в комітеті велику надію, на її енергію, на те, що такі програми і такі стратегії будуть створюватися більш потужно ніж в попередні роки. Завдячуємо від комітету командам, які працювали раніше в Міністерстві ветеранів, водночас покладаємо велику надію на те, що міністерство насправді перетвориться у міністерство майбутнього для військових. Військові мають розуміти, що їх майбутнє – це допомога цього міністерства в їх адаптації і супровід в поточному житті до самого його закінчення.

Як свідчить досвід іноземних країн та вітчизняна практика, повноцінна інтеграція можлива лише за таких підходів, лише тоді, коли така стратегія є наскрізною. Наша держава, всі гілки влади активно працюють над тим, щоб програми забезпечення ветеранів війни, ветеранів, учасників бойових дій, родичів, родин не тільки загиблих, але і родин тих, хто прийшов з війни живий і працює на благо нашої України і в подальшому, всі намагаються створити ефективні інструменти підтримки, соціально-психологічна, медична реабілітація, адаптація, чого коштує тільки створення реабілітаційної галузі, яка була відсутня ще три роки тому в Україні як така, безоплатне навчання, перекваліфікація, підтримка ветеранських просторів, підтримка ветеранських ініціатив, ветеранського бізнесу.

Водночас у нас ще багато проблем, зокрема комітет зараз зосереджений на тому, що фронт-офіси держави поки що не працюють, обертаючись навколо військового. Поки що фронт-офіси чекають, доки ветеран прийде до них і всі процеси обслуговування ветерана недостатньо діджиталізовані. Крім того, нерозгалужена система кейс-менеджменту, супроводу ветерана по його конкретному кейсу, по конкретних його потребах. І ми в комітеті зараз зосереджені саме на цьому. Саме тому у нас проводиться велика кількість круглих столів, ініціаторами яких є Анатолій Остапенко, Тарас Тарасенко, Тетяна Циба, Никорак Ірина і Михайло Михайлович Цимбалюк, я навіть не можу не згадати когось із членів нашого комітету народних депутатів, які не опікуються цією проблемою, Сергій Гривко, Арсенюк Олег, Струневич Вадим і інші народні депутати.

Демобілізовані військовослужбовці завдяки отриманим під час служби навичкам та позитивної репутації у суспільства можуть продовжувати життя не тільки у приватному бізнесі і на найманих робочих місцях, а також і в політичних процесах. Велика кількість громадських організацій, я думаю, велика частина з яких в майбутньому стануть нашими політиками в майбутньому, приймають участь на засіданнях нашого комітету і народні депутати нашого комітету активно спілкуються з громадськими організаціями, які представляють інтереси наших ветеранів, наших учасників бойових дій.

У сьогоднішньому засіданні будуть брати участь і народні депутати, і центральні органи виконавчої влади. Через десь годинку до нас підключиться нова міністерка нашого Міністерства ветеранів, вона зараз на урядовому засіданні. І нагадаю, що вона досі ще виконує дві роботи і як заступник міністра оборони, і як міністерка ветеранів. Я думаю, що все більше вона буде переходити до Міністерства ветеранів. Водночас наша зв'язка з Міністерством оборони, вона позитивно впливає на ті процеси і на ті стратегії, які ми опрацьовуємо в нашому комітеті після демобілізації.

Я ще раз хочу нагадати, що ветеранські простори для нас є одними із цільових елементів, які є місцем, які допомагають ветеранам адаптуватися після демобілізації. І я б хотіла проговорити ті процеси сталого фінансування цих просторів, які ми обговорюємо в нашому комітеті зокрема. І щоб ви нам на сьогоднішніх слуханнях також надавали пропозиції, яким чином можна організувати стале фінансування ветеранських просторів, бо ми багато чого зараз відкриваємо, в тому числі відкриваємо реабілітаційних центрів. Тарас Тарасенко нещодавно відвідував реабілітаційний центр, який опікується... в Бородянці, військовому, який наразі є майже пустим. І одна із проблем після відкриття ветеранських просторів, реабілітаційних центрів – це проблематика сталого фінансування.

У нас є пропозиція поки що на стадії ідеї, яку я б хотіла, щоб ми обговорили тут під час наших комітетських слухань, а саме створення на базі Міністерства ветеранів реєстру таких ветеранських просторів, які б могли реєструватися. Потрібно сказати, що насправді на сайті Міністерства ветеранів такий перелік ветеранських просторів, ветеранських хабів є. Водночас за перевіркою наших народних депутатів виявлені були такі речі, як, наприклад, ветеранський хаб, який в реєстрі розміщено, адреса вказана та, на якій цей вже ветеранський хаб не існує, він вже переїхав. І ця інформація на сайті Міністерства ветеранів має бути актуалізована для того, щоб ветерани могли звертатися туди, де безпосередньо ветеранський простір працює.

Водночас після такої реєстрації в цьому реєстрі можна створити на базі тих ветеранських просторів, які увійдуть добровільно до такого реєстру, створити механізм фінансування, який у європейській практиці називається ендаументом, коли на початку дії такого простору всі, хто тільки може, держава може надавати гранти, можуть надавати гранти міжнародні партнери, меценати і інші, запускають цей процес ендаумент, це така фінансова накопичувальна маса, яка не використовується на фінансування того чи іншого простору. Водночас інвестиційний дохід від такого, зібраних

цих коштів, використовується на комунальні послуги, на утримання людей, які консультують ветеранів, знаходячись на цих ветеранських просторах. Такий ендаумент може зростати. Можна законодавчо описати про те, що ці кошти використовуються, якщо це не комунальні послуги, а на закупівлю основних фондів чи на закупівлю якихось програм для ветеранів, тільки по рішенню партнерської ради. Така партнерська рада створюється в органах місцевого самоврядування, в тому числі включаючи бізнес, який працює над цим ендаументом, наповнюючи його. Таким чином працює, наприклад, те, що люди знають всі, працює Нобелівська премія, коли колись там Нобель набрав ендаумент і далі він використовується для сталого фінансування.

Якщо у нас буде такий ендаумент, який буде опікуватися такою патронатною партнерською радою, то в цьому випадку ми можемо забезпечувати фінансування таких ветеранських просторів на багато років наперед незалежно від того, чи буде, чи ні в подальшому бюджетне фінансування цих просторів. Це проблематика, якою ми опікуємося, надзвичайно потужна на цей раз. У нас, як завжди, є порядок денний, який доведено, є проект рекомендацій, який підготовлений секретаріатом нашого комітету на підставі всіх пропозицій, які надавали всі стейкхолдери і громадські організації. В цьому проекті рекомендацій, який розміщений у просторі, у дужках написано хто саме безпосередньо надавав, це така шпаргалка для народних депутатів для того, щоб парламентський комітет на підставі цих всіх пропозицій підготував ті самі рекомендації, які будуть прийняті на засіданні комітету. І ми входимо в наші слухання безпосередньо.

Ми зробили наразі такий порядок денний, щоб у нас межувалася громадськість, межувалися центральні органи виконавчої влади, наші народні депутати, представники саме безпосередньо Верховної Ради України, для того, щоб ми послухали всіх. І я прошу всіх народних депутатів, оскільки це наші парламентські, депутатські слухання, бути присутніми до самого закінчення для того, щоб ми послухали всіх представників і центральних органів виконавчої влади, і громадськості, щоб ми це ввібрали у

рекомендації, тому що всі розуміють, що це проблема наша нагальна і, може, основна для існування України. В цілому ми маємо йти до нашої перемоги і до того, щоб ці всі заходи, вони були імплементовані нашими виконавчими органами влади в Україні як такої. Слава Україні! І входимо у наші слухання.

Передаю слово Міністерству соціальної політики, доки у нас ще не з'явилася міністерка наших ветеранів. У нас присутній перший заступник Міністра соціальної політики Дарина Марчак, вам перший слово. І підготуватися Султангалієву Денису, правозахисний центр "Принцип". Будь ласка, 5 хвилин.

МАРЧАК Д.М. Доброго дня, шановна Галина Миколаївна, шановні народні депутати, учасники зустрічі! Дякую за організацію зустрічі. Шкода, що виступаємо після... до Міністерства ветеранів, оскільки це їхня профільна тема, але очевидно, що ми працюємо всі на одну мету. І в частині того, чим займається, які зараз є пріоритети Міністерства соціальної політики, ми працюємо над оновленням системи соціальної підтримки військовослужбовців, ветеранів війни. Ми всі знаємо, що у нас діючий закон був ухвалений ще в 1993 році, Закон "Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту". Закон є достатньо застарілим, і ми неодноразово вже обговорювали в різних колах, в тому числі з новою міністеркою ветеранів, ті зміни, які доцільно вносити в цей закон, зокрема в частині підвищення ефективності монетизації пільг, які передбачає цей закон, перегляд переліку пільг, які надаються з урахуванням того, що частина з них вже є давно морально застарілою, частина не надаються в ефективний спосіб. Але крім традиційного набору виплат і пільг великим важливим фокусом нашого міністерства є два напрямки. Перший – це розвиток систем соціальних послуг для наших ветеранів і членів їх родин, а також це питання протезування і реабілітації.

Власне, соціальні послуги, які можуть надаватись ветеранам, це відповідно до профільного Закону "Про соціальні послуги" відповідальність місцевих громад, але ми розуміємо, що ветерани – це і дуже важливий ресурс, і відповідальність держави в частині роботи з ними. Тому ми як міністерство багато зусиль вкладаємо в посилення спроможності громад до надання важливих для ветеранів і їх родин соціальних послуг.

На сьогодні у нас класифікатором соціальних послуг визначено 39 послуг, з них 32 державних стандарти соціальних послуг вже затверджено. І протягом 2023-2024 років ми багато інвестували зусиль в розвиток кількох соціальних послуг, які надаються або спільно на місцевому і державному рівні, або деякі з них ми якраз пріоритизуємо як ті, які є загальнонаціональними.

Власне, перша важлива послуга – це послуга соціальної адаптації для наших ветеранів. І послуга соціальної адаптації передбачає два етапи її надання. Перший етап – це тижнева програма соціального відновлення з сім'єю під супроводом психолога. Другий етап – це надання послуги соціальної адаптації безпосередньо вже в громаді.

Наразі цією послугою вже охоплено близько 900 осіб. Ми пропілотували перший етап цієї послуги в Полтавській області, Черкаській, Вінницькій областях і зараз також готуємося до пілотування в Хмельницькій області. І паралельно ми вже відпрацьовуємо обидва етапи цієї послуги і надання її в Чернівецькій, Дніпропетровській, Полтавській і Сумській областях.

Крім того, ми активно працюємо над наданням послуги психосоціальної підтримки для наших ветеранів і також над посиленням спроможності системи соціального захисту до надання такої послуги. По-перше, спільно з IREX (Радою міжнародних наукових досліджень та обмінів) реалізували програму, навчальну програму в рамках якої майже 400 фахівців соціальної роботи навчалися тому, яким чином надавати психосоціальну підтримку ветеранам і членам їхніх родин, протягом 2024 року, до кінця

цього року, плануємо навчити ще приблизно 300 фахівців соціальної роботи таким навичкам.

Разом з "Простором можливостей" працюємо, навчаємо фахівців і надавачів соціальних послуг застосуванню принципу, підходу кейс-менеджменту, тобто підхід, коли у нас всередині, в центрі є особа, людина, ветеран з його потребами і потребами його родини, і, власне, система побудована таким чином, щоби залежно від потреб доєднувати і пропонувати ветерану необхідні важливі для нього соціальні послуги.

Також ми реалізуємо, розпочали в минулому році експериментальний проект щодо надання соціальної послуги... соціального супроводу військовослужбовців та членів їхніх сімей в військових частинах. В 2023 році у нас цю послугу було відпілотовано в п'яти батальйонах, 252 особи отримали таку послугу. План на 2024 рік – це охопити майже 800 отримувачів. І крім того ми ще працюємо над наданням психосоціальної підтримки для наших військовослужбовців в рамках розвитку центрів...

ГОЛОВУЮЧА. 30 секунд, пані Дарина.

МАРЧАК Д.М. Да. Другий важливий напрямок у нас – це розвиток системи протезування, реабілітації. Але оскільки в мене завершується час, я рада, що в порядку денному також доповідь нашого колеги Віталія Музиченка, керівника Фонду захисту осіб з інвалідністю. Я тоді буду просити пана Віталія продовжити опис і розповісти, що ми робимо саме по протезуванню і реабілітації осіб з інвалідністю та їхній підтримці.

ГОЛОВУЮЧА. Гарзд. Дякую, пані Дарина, за те, що час витримали.

В мене ще, хто не знає, у нас не тільки усний виступ, де має бути сконцентровано все, що потрібно від міністерства, в нас є ще паперові матеріали, які теж розміщені, їх багато в нашому комітеті. От вони зараз роздруковані в мене тут на столі лежать, але якщо хтось хоче більш детально

ознайомитися з позицією якогось міністерства, вони можуть подивитися паперовий звіт. Усе, що не було сказано, все можна прочитати.

Будь ласка, ГО "Принцип", будь ласка, пане Денисе. Підготуватися – Остапенко Анатолій Дмитрович, наш голова підкомітету соціальної політики та захисту прав ветеранів.

Будь ласка, пан Денис.

СУЛТАНГАЛІЄВ Д. Доброго дня. Дуже дякуємо за запрошення. Ми хотіли розповісти про останні наші продукти, які, власне, безпосередньо мають допомогти ветеранам у громадах, а також самим громадам приймати ветеранів. Якщо можна, презентацію, чи немає такої змоги? Тому що...

ГОЛОВУЮЧА. Є, якщо ви передали раніше. Пан Ігор.

СУЛТАНГАЛІЄВ Д. Так, передавали.

ГОЛОВУЮЧА. Включайте. У вас є право, мені кажуть, у вас є право розпоряджатися презентацією.

СУЛТАНГАЛІЄВ Д. Чудово, так і роблю. Все, готово. Власне, видно презентацію, так, нашу?

ГОЛОВУЮЧА. Видно, видно.

СУЛТАНГАЛІЄВ Д. Чудово, дякую.

Перший продукт, про який ми розповімо, дуже коротко, це сервісний навігатор. Власне, що ми зробили. Ми пішли до 22 обласних військових адміністрацій, до громад, які на їх територіях перебувають, і опрацювали 364 розмови про, власне, проблеми цих громад в моменті повернення ветеранів війни. На базі цього ми створили документ, який складається з двох частин.

Тобто ви можете побачити перший – це довідники з деталізованою інформацією, де які послуги ветеран може знайти у громаді залежно від її типу. Тобто довідник окремо існує для сільських та селищних громад, для старостинських округів, для міських, а також для обласних центрів.

Довідник – це, власне, деталізована інформація, яка може бути корисною і працівнику громади, якщо він, власне, в чомусь не впевнений, або також, власне, ветерану. Всі ці матеріали існують онлайн, розташовані на сайті нашого правозахисного центру. Також ми спільно з обласними військовими адміністраціями Львівською, Черкаською та Київською провели презентації і розповсюджуємо їх також у паперових варіантах.

Власне, другий формат цього сервісного навігатора – це ось такий плакат з візуалізованим маршрутом, де найголовніший елемент це ось цей QR-код, який, власне, веде на повний довідник, про який ми сказали раніше, який можна помістити на стіні будь-якого органу соцзахисту, будь-якого адміністративного органу в громаді. І дуже сподіваємося, що це буде корисно, тому що тут є проста схема, яка вже може підказати, але головне це посилання на більш такий детальний і ґрунтовний довідник.

Я бачу тут на дзвінку зараз дуже багато представників громадськості України, дуже сподіваємось, що можемо їм бути корисні такою допомогою. Окрім того, якщо комусь знову ж таки з цих представників може бути корисним, наша організація також має документи, які також можна знайти на нашому сайті по правовій допомозі, власне, ці документи перш за все можуть бути корисні для юристів безоплатної правової допомоги, які дуже часто стикаються з ветеранами, які повертаються з фронту і не знають, як їм допомогти саме юридично, просто тому що їх компетенції дещо відрізняються. Також це матеріали по охороні здоров'я зроблені разом з колегами з НСЗУ, які складають для себе довідники, які сімейні лікарі можуть видати ветеранам, і тут нозології розбиті уже по критеріям, які, власне, властиві ветеранам більше аніж іншим групам населення.

І невеликий наш довідник по, власне, соціальним послугам, це саме для людей, які реалізують догляд за ветеранами, які внаслідок поранення або хвороб втратили мобільність, але це для людей саме з числа родин. Як, напевно, колеги знають, ми провели доволі ґрунтовне дослідження проблем цих людей, провели інтерв'ю, на базі цього дослідження також був знятий документальний фільм про проблеми членів родин поранених ветеранів. А зараз ми зробили ось такий невеликий довідник, як можна отримати ті соціальні послуги, які, власне, будуть корисні цим людям.

Тому я дякую за можливість поділитись результатами нашої роботи останніх місяців. Дуже сподіваємось бути корисними і підставляти плече як громадам, так і новій команді Міністерства ветеранської політики, закликаємо представників місцевої влади та громад ознайомитися з нашими матеріалами детальніше і використовувати у своїй роботі.

Дуже вдячний.

ГОЛОВУЮЧА. Дякую, пане Денисе.

Я думаю, що це просто переоцінити неможливо. Я просто здивована тим обсягом роботи, який проведено саме Громадською організацію "Принцип", і у вашій особі дякую всім взагалі громадським організаціям, які підставляють плече, і центральним органам виконавчої влади, в першу чергу підставляючи плече тим військовим, які повертаються. Ви абсолютно праві, що і отримання юридичного статусу, і тим пораненим бійцям, які повертаються, отримання реабілітації, допомоги медичної – це першочергове, що потрібно робити, плюс родичі, родини, які стикаються з цієї проблематикою, ви просто великі молодці.

Ми неодноразово в комітеті вказували Міністерству ветеранів про те, що треба йти від послуг, саме описувати послугу, як вона має надаватися, конкретна послуга, і цю послугу закупувати в тих, хто її вже сьогодні надає, в тому числі якщо це надає громадська організація, закупувати у них. Всіх, хто сьогодні можуть надавати таку послугу, держава може

фінансувати саме безпосередньо закупівлю такої послуги. Вдячні вам від всього комітету.

Будь ласка, пан Анатолій Остапенко.

ОСТАПЕНКО А.Д. Доброго дня, шановні колеги! Доброго дня, всі присутні, хто у нас долучився до слухань комітетських. На сьогодні ветеранська політика має бути сучасною і реалізовуватись на всіх рівнях і головним координатором має бути, звісно, Міністерство у справах ветеранів України як ключовий орган центральної виконавчої влади.

Одним із основних завдань Міністерства у справах ветеранів є сприяння забезпеченню координації дій центральних і місцевих органів виконавчої влади, тому модель ветеранської політики має гуртуватися на взаємодії з іншими політиками та інституціями. Як казала голова комітету Галина Миколаївна, є приклади позитивні і негативні щодо ветеранських просторів. Але ми знаємо, що Міністерство у справах ветеранів розробило наказ, яким рекомендувало певну базову структуру в усіх ветеранських просторах. Я думаю, це якраз та співпраця, коли Міністерство ветеранів ґрунтується на тих позиціях і інформації, яку вони мають від ветеранів, щодо організації таких ветеранських просторів. Звісно, ні в кого не можна вимагати, як їх створити і розвивати, але базові принципи повинні бути, тому що це є якраз і завдання держави, щоб показати той приклад і забезпечити базові потреби нашого ветерана.

Міністерство у справах ветеранів має пропагувати політику Президента, брати лідерську участь у розробці законодавчих ініціатив та бути рушієм у державотворенні, застосовувати нові підходи та, проаналізувавши чинне законодавство, осучаснити його. Домовляючись з усіма органами виконавчої влади та враховуючи їх пропозиції, змінювати нормативно-правові акти та реалізувати на всіх рівнях ветеранську політику через структури і підрозділи ветеранської політики, органи місцевого

самоврядування, які є партнерами, та площадкою для аналізу та ефективної політики.

Звісно, що Міністерство ветеранів саме не зможе зрушити такий пласт питань, які у нас сьогодні накопичились, тому тільки у взаємодії з іншими центральними органами виконавчої влади воно може все створити для того, щоб Україна відбудувалася і завдяки якраз нашим захисникам і захисницям, які зараз боронять Україну і, звісно, членам їх сімей.

Ми всі, парламентарі, урядовці і громадськість, маємо чітко діяти задля закріплення законодавчих актів на всіх рівнях, адже в умовах сьогодення ветеран – це державотворець, молода та амбітна людина, яка має розвивати нашу державу. Честь і повага до кожної мають бути пріоритетом, для кожного громадянина України.

Це є ключовим завданням держави, усіх органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, та, звісно, територіальних громад, оскільки ми зобов'язані надати компетентну, кваліфіковану підтримку ветеранам війни, членам їх сімей, членам сімей загиблих (померлих) захисників і захисниць України, а також забезпечити права і свободи зазначених осіб під час повернення захисника до цивільного життя.

Реалізація на всіх рівнях ветеранської політики слугуватиме передумовою створення сприятливих умов для реалізації її в громадах через єдині підходи, чіткі та зрозумілі дії для ветеранів і ветеранок, членів їх родин та сімей загиблих захисників і захисниць України. Звісно, ми не повинні забувати і інші категорії наших громадян, які зникли безвісти, звісно, і членів їх сімей, звісно, військовополонених та членів їх сімей, членів сімей учасників Революції Гідності.

Ми маємо перейти від радянщини і, зокрема, забезпечити формування та реалізацію державної політики у сфері залучення ветеранів війни, осіб, які мають особливі заслуги перед Батьківщиною, учасників Революції Гідності до утвердження української національної та громадської ідентичності, в тому числі через реалізацію заходів національно-патріотичного та військово-

патріотичного виховання, забезпечити формування позитивного образу ветерана, героїзацію ветеранів у суспільстві, формувати оборонну свідомість у громадян України, популяризувати військову історію, залучити ветеранів війни до участі у підготовці громадян до національного супротиву, брати участь у розробленні та впровадженні методологій національно-патріотичного виховання, військово-патріотичної підтримки та громадянської освіти в цьому напрямку, сприяти у створенні нових місць пам'яті, передбачаючи вшанування учасників, захисників і захисниць України та видатних українців, зокрема це Національне військове меморіальне кладовище, та започаткувати нові *...(Не чути)* пам'яті незалежної України, української держави, про полеглих захисників і захисниць України.

Чому я багато привернув уваги до формування якраз позитивного образу ветерана, патріотичного виховання? Тому що всю державну політику, яку пропонує зробити держава, вона повинна формуватися якраз на розумінні суспільства, що таке держава, чому її потрібно захищати, хто такий захисник, чому його треба поважати, чому поважати, звісно, і героїзувати наших загиблих захисників, і, звісно, живих, і підтримувати сім'ї наших захисників і сім'ї загиблих наших воїнів.

Тому і для цього мають бути всі інструменти, і злагоджені дії всіх державних органів всіх рівнів. Основним завданням, звісно, навантаження покладається на центральні органи виконавчої влади всіх структур: Міністерства освіти, Міністерства економіки, Міністерства охорони здоров'я, але, звісно, в цьому плані лідером повинно бути Міністерство у справах ветеранів.

Я всім бажаю плідної роботи. Тільки разом ми зможемо побороти нашого ворога, тому разом до перемоги. І слава Україні!

ГОЛОВУЮЧА. Героям слава! Дякую, пан Анатолій.

Слово надається Давидчук Ользі, громадська організація "Жіночий ветеранський рух". Підготуватися – Дубров Сергій, перший заступник міністра охорони здоров'я.

Будь ласка, пані Ольга.

ДАВИДЧУК О. Доброго дня! Починаю. Наша організація вбачає дисбаланс між обіцянками щодо ветеранських політик і спроможностей. Система соціальної турботи перенавантажена, державні послуги, хоча і є широко представлені, але, на жаль, часто виникають питання щодо їх якості та інклюзивності. Оскільки система соціальної турботи не готова до викликів війни, багато вразливих груп можуть лишитися без необхідного та гідного рівня підтримки, проте обов'язком держави є піклування про ветеранів та ветеранок, які боролися і борються за незалежність України.

Тому необхідно шукати рішення і підходи, акцентувати увагу на розвитку спроможностей та інклюзивності у цих підходах. Ветеранів і ветеранок треба відновлювати після війни, сприяти якнайшвидшій адаптації до цивільного життя, тому що вони величезний проактивний людський капітал і потенційні лідери та лідерки громад. Оскільки ветерани заплатили занадто високу ціну за існування своєї країни, це втрата тих, хто розділяв війну поруч, власного здоров'я, контактів з близькими, потім втрата цивільної кар'єри.

Тому замість суспільних очікувань щодо ветеранів наш обов'язок – сформувати для них такі умови, де вони зможуть мати можливість проявляти себе, реалізувати власні амбіції, інтегруватися в економічну сферу життя держави та ставати лідерами, і головне, жити своє насичене життя. Лише через переосмислення системи соціальної турботи про ветеранів стане можливою побудова горизонтальних зв'язків та ефективна інтеграція ветеранів та ветеранок у соціальне та економічне життя країни, що значно підвищить шанси держави побудувати гідне майбутнє для своїх громадян і, зокрема, для ветеранів.

Але давайте відверто, державі як системі законів та механізмів немає різниці, хто з нас щасливий, а хто ні. Задача держави – це розвивати людський капітал, підтримувати вразливі групи у здобуванні прав та спроможностей, нівелювати бар'єри на шляху до розвитку і реалізації. Чим менше вразливих груп, тим більше працюючих громадян відповідно. Проте, щоб зрозуміти між експлуатацією і сродною працею у своїй громаді, треба чути, що хочуть самі ветерани та ветеранки, оскільки потреби у всіх людей різні і шляхи задоволення цих потреб також різні. Держава має відповідати за реєстри, наповнення взаємодією реєстрів, актуалізація та збір даних. І саме на основі даних мають формуватися ці політики. В нашому випадку для ветеранок безпосередньо, для ветеранок матерів, для ветеранок з інвалідністю, для ветеранок з міст, для ветеранок з сіл, для ветеранок підприємців. Цей список можна дуже довго продовжувати, але про них говорять реєстри.

Програми турботи мають створюватися з урахуванням всіх гендерних аспектів конкретних груп. В нашій країні десятий рік іде війна. Ми не маємо права так довго займатися стратегуванням. Закон про ветеранів має закласти принципи, не описати все, а бути саме рамкою політик. Ці принципи – це принципи безбар'єрності, рівних можливостей, доступу до можливостей та благ, також інклюзивності політик. Інтереси груп мають представляти саме члени групи. Міністерство у справах ветеранів має фасилітувати ці процеси.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧА. Дякую.

Ви сказали, що державі нема значення, щаслива людина чи ні, я думаю, що є значення, щаслива людина чи ні. Щонайменше наші народні депутати про це говорять неодноразово, що ми взагалі-то приходимо і робимо всі механізми обслуговування наших громадян для того, щоб людина наближалася до свого щастя. Навіть економісти зробили оцінку різних суспільств з токи зору коефіцієнту щастя, який там складається з трьох

складових в теорії. Але в будь-якому випадку, мені здається, що державі далеко не все рівно, щасливі люди чи ні. Така в мене з вами тут дискусія щодо цього.

ДАВИДЧУК О. Тут більше про цифрові питання малося на увазі.

ГОЛОВУЮЧА. Да, от саме тому, що держава прагматично до цього підходить, то вона намагається оцей коефіцієнт щастя виміряти. У нас його не зажди, ніколи не виміряють, але для того, щоб зорієнтуватися, чи ми зробили націю більш щасливою, чи менш щасливою, все рівно, в будь-якому випадку, потрібно якось це виміряти.

Але в цьому коефіцієнті щастя, який економісти пропонують, вони пропонують третю суб'єктивну складову, а саме опитування людей на суб'єктивному відчутті, щасливі вони чи ні. І чим більше людей суб'єктивно оцінюють себе як щасливими, там є екологічна складова, там є економічна складова, щонайменше мати там роботу з гідною оплатою. Але мені здається, що всі за те, щоб ми ставали щасливими після перемоги. А спочатку нам потрібно перемогти.

ОСТАПЕНКО А.Д. Ви дозволите?

ГОЛОВУЮЧА. Так, будь ласка, пане Анатолію.

ОСТАПЕНКО А.Д. Я підтримую Галину Миколаївну. Але ж ми повинні теж розуміти, що кожен щасливий по-своєму, і перебуваючи, проживаючи, я маю на увазі, в різних куточках України, в кожного вимір свій щастя. Але є, можна так сказати, загальносвітові норми.

Щодо там виконання державою своїх безпосередньо зобов'язань перед нашими ветеранами, я хотів би побажати всім на місцях більше дивитися на виконання обов'язків тих органів місцевої влади, які забезпечують нашого

ветерана і в першу чергу сім'ї загиблих наших захисників. Тому що дуже багато звернень, що ми всі говоримо про ветерана, про його сім'ю. А коли ми ховаємо нашого захисника, то, на жаль, деякі місцеві органи виконавчої влади та, зокрема, ТЦК, які повинні забезпечувати гідне поховання, відносяться до цього, я даже не хочу застосовувати слова, негідно. Тому прошу звернути увагу всіх, якраз вшанування пам'яті при похованні нашого захисника, щоб його не везли на якійсь там розваленій машині і щоб ця труна, коли її береш в руки і несеш в останню путь цю людину, щоб вона також не розвалювалася на шматки, а гідно ми все ж таки вшанували той подвиг, який здійснила людина при захисті нашої батьківщини. Тому зверніть, будь ласка, увагу, що не тільки держава, держава дає і інструменти, і дає право, а на місцевому рівні ми все це робимо і кожна людина вносить свій вклад.

Дякую. І тоді ж, звісно, складаються ті питання, які є.

ГОЛОВУЮЧА. Дякую, пане Анатолію. Дякую, пані Ольга, за виступ.

У нас Ляшка Віктора Кириловича немає, у нас є Дубров Сергій, перший заступник Міністра охорони здоров'я України, будь ласка, до слова. І я не надала слово, я так розумію, що пані Наталія Фернандівна Калмикова з нами, пані міністр.

КАЛМИКОВА Н.Ф. Галина Миколаївна, я є.

ГОЛОВУЮЧА. Давайте ми вам дамо можливість адаптуватися до наших слухань, я зараз дам охороні здоров'я, потім, мабуть, у нас наступний виступаючий Музиченко Віталій Володимирович, а потім вам, щоб ви... Або як вам зручніше?

КАЛМИКОВА Н.Ф. Насправді я вже готова сказати привітальні слова і такі основні акценти, на які я би хотіла звернути увагу.

ГОЛОВУЮЧА. Гарзд. Тоді я попрошу пана Дуброва трішечки почекати, і вам 10 хвилин, будь ласка.

КАЛМИКОВА Н.Ф. Дякую.

Шановна Галина Миколаївна, шановні народні депутати, шановні колеги, шановне громадянське суспільство! Я потрапила і почула частину виступу пані Олі. Що я хочу сказати? Насправді однією із задач, яка зараз стоїть переді мною як новою міністеркою у справах ветеранів, – це зробити конкретні речі, які ветеран, родина, родини загиблих можуть пощупати. І серед тих вже заходів, які розпочало Міністерство у справах ветеранів, мені вже надали всі починання з точки зору політик, з точки зору розбудови інфраструктури. Дещо буде продовжувати рухатись, у дещо ми будемо вносити зміни, але я хочу закцентуватися на основних речах.

Перше і саме головне для ветерана і ветеранки – це здоров'я, і ми будемо приділяти цьому максимальну увагу. І я рада, що після мене якраз виступає Сергій Олександрович. Ми вже на цьому тижні, сьогодні направляємо листи, запрошуємо на спільне засідання у Мінветеранів Міністерство охорони здоров'я, Міністерство оборони і представників громадськості, які працюють саме і проводять аналітику в тій частині, яка стосується здоров'я ветерана та ветеранки після звільнення. А саме: процесу звільнення і процесу того, куди людина йде, як людина йде після того, як закінчилось лікування в цивільній або військовій лікарні його або її як військовослужбовця. Я вважаю, що це одна з основоположних проблем, без вирішення якої всі інші задачі, насправді ми можемо їх вирішувати, але людині в першу чергу важливе її здоров'я.

Друга частина стосується, власне, активного залучення ветерана та ветеранки в суспільне життя. І я би не хотіла сказати ресоціалізації, я би, скоріше, сказала: знайти своє місце в цій всій країні, і це через самореалізацію – або робота, або бізнес. І тут я розраховую дуже сильно на

комітет у тому, щоби ми, і ми сьогодні, Галина Миколаївна, з вами зранку говорили, і це питання Закону про ветеранське підприємництво і подальше підтримання саме підприємницьких ініціатив ветеранів, а також працевлаштування. І вже навіть за ці вихідні в мене було декілька зустрічей і розмов з великими роботодавцями країни. І наша задача: зробити майданчик, власне, в якому ветеран знайде собі те місце, де йому буде цікаво, де він буде розуміти, що це його, це найкраща для нього така реалізація в цивільному житті.

Третій пріоритет – це родина. Це і родини ветеранів та ветеранок, і військовослужбовців, які ще продовжують служити, але мають статус учасника бойових дій, а також родини загиблих і родини Небесної Сотні. Це окремих великий трек, на який я планую звернути теж окрему особливу увагу. Зараз якраз, сьогодні-завтра, у нас будуть такі зустрічі, стратегування для того, щоб зробити рамку, подивитись, що саме ми будемо робити, що саме ми встигнемо, зможемо зробити ще в цьому році, конкретні кроки для цих людей і що ми заплануємо на наступний рік, два і три, тобто середньострокову і довгострокову перспективу.

І четвертий пріоритет – це пам'ять. Щойно говорилось про поховання, але це великий комплекс, який починається дійсно з поховання і далі всі ті процеси, які відбуваються, це можливість родини відвідувати могилу, це можливість родини розуміти, що за могилою доглядають, це вшанування пам'яті в частині військово-патріотичного виховання та інших заходів, які здійснюють в тому числі інші центральні органи виконавчої влади і місцеві адміністрації.

Це така загальна велика рамка, однозначно це все супроводжується цифровізацією. На жаль, ми маємо зараз ситуацію, що досі ветеран не має одної точки, куди прийти, відкрити подивитися і розуміти, що, де йому положено. Власне, сьогодні ми вже на нараді з керівництвом міністерства проговорювали це питання. І я буду наполягати на тому, щоб цей процес мав дуже конкретні терміни, тому що насправді дуже шкода, що про кабінет для

ветерана говорилось давно, а насправді у Міністерстві оборони Резерв+ і Армія+ з'явилися набагато швидше, і ми маємо працювати так само швидко.

І, власне, щодо реєстрів, я теж цю частину захопила, частину, що стосується реєстрів. Це важливий компонент, тому що не знаючи, де наші категорії, які в них статуси щодо роботи, щодо інвалідності, щодо наявності тих чи інших допоміжних засобів, щодо їх освіти або бажання отримати освіту, нам дуже складно буде будувати ті чи інші ініціативи, тому що policy має будуватися в будь-якому разі на даних, а єдине джерело даних, яке ми можемо мати достовірне, - це, власне, Єдиний реєстр ветеранів війни.

Вже на цьому тижні також ми запланували зустрічі з представниками громадськості, спочатку в такому більш камерному форматі, з головами Ради ветеранів при Міністерстві оборони, також Радою родин загиблих і громадською Радою ветеранів. І я попросила, я не знаю, чи вже запланована ця зустріч, але я попросила, щоб ми організували зустріч з коаліцією, яка працює над стратегією, тому що я би хотіла, щоб ми переглянули її ще раз і зробили акценти на таких швидких і дуже прагматичних, і практичних кроках. Я розраховую, що нам вдасться ці зустрічі провести. Вадим Свириденко мені пише в особисті, чи я буду залучати. Однозначно, Вадиме, ти завжди бажаний гість на будь-яких зустрічах. Взагалі можеш прийти і бути тут поруч зі мною, тому що задач багато, викликів ще більше і, власне, виключно спільною роботою ми це зможемо зробити.

Я закликаю одразу представників міністерств, які присутні тут, активно долучатися до роботи. І нагадую, що Міністерство у справах ветеранів координує все, що стосується ветеранів, і ніщо, що стосується ветеранів, не має відбуватися без погодження, без узгодження з Міністерством у справах ветеранів. Я буду на цьому наполягати. Власне, всі ініціативи, що стосуються ветеранів, мають як мінімум координуватися з Мінветеранів. А краще розпочинати їх з обговорення спочатку з тим центральним органом виконавчої влади, на який покладено законом функцію, власне, роботи у напрямку ветеранської політики і побудови середовища для ветеранів.

Я запрошу до співпраці всі громадські організації, я бачу, тут... бачила Оксану Коляду, бачила ... *(Не чути)*

ГОЛОВУЮЧА. Так зник зв'язок, мабуть. Я думаю, що ще потрібно попрацювати над зв'язком, щоб у нас Міністерство у справах ветеранів було діджиталізовано в тому числі зв'язком.

Міністерство охорони здоров'я...

КАЛМИКОВА Н.Ф. *(Не чути)*

ГОЛОВУЮЧА. Ви зникли десь, пані Наталя.

КАЛМИКОВА Н.Ф. Перепрошую, це у мене інтернет. Я перепрошую, це у мене інтернет. Багато енергії не буває, нам потрібні всі руки, всі голови, які готові працювати.

Дуже дякую. Готова передавати слово наступному доповідачу.

ГОЛОВУЮЧА. Дякую, пані Наталія.

І я прошу теж врахувати, як пані Ольга сказала з жіночого руху з нашого, що суспільство очікує від нас не тільки і не стільки стратегування, це потрібно, але просто ми шість років пишемо стратегію, яку вже переписували десять разів, вона там жодного разу не була прийнята. Водночас, крім того, щоб писати стратегії, яких написали вже багато, добрих і класних, водночас потрібно нам впроваджувати те, що написано літерами на паперах. І це зазвичай велике питання. І ви абсолютно правильно сказали, стратегія – це не тільки те, що ми робимо, але і стратегія – це те, чого ми не можемо сьогодні зробити, тому що у нас немає ресурсу, але отут ми концентруємось. Саме тому в слуханнях написали, що працевлаштування – це означає економічну незалежність ветерана, його здоров'я, охорона здоров'я, освіта, його освіта, соціальні послуги, які потрібні, це акцент, і

ЦНАПи, які надають всі юридичні послуги, починаючи із статусу і закінчуючи іншими адміністративними послугами, яке надає Міністерство юстиції, РАЦС і таке інше. Це те, чим ми маємо обмежити, що отут держава має надпотужні робити кроки для того, щоб ветерани розуміли, ветеранки розуміли, що вони захищені в цьому сенсі.

Дякую вам за виступ потужний. Дякую за вашу енергію. Думаємо, що Міністерство у справах ветеранів дійсно стане центральним хабом серед центральних органів виконавчої влади щодо всіх програм, які провадяться всіма міністерствами.

Будь ласка, пан Дубров – Міністерство охорони здоров'я.

ДУБРОВ С.О. Вітаю, шановна Галина Миколаївна, шановні народні депутати, учасники слухань Комітету з питань соціальної політики та захисту прав ветеранів! Звісно, у своєму виступі я зупинюсь на питаннях саме медичного забезпечення, що стосується військовослужбовців ветеранів, ветеранок.

Право на медичне забезпечення відповідно до Програми медичних гарантій є загальною для всіх громадян і не залежать від причин, які зумовили звернення, з одного боку, але країна живе у війні і політика Міністерства охорони здоров'я базується на пріоритетному наданні допомоги ветеранам, захисникам, захисницям нашої країни.

Якщо говорити про те, що було зроблено з боку Міністерства охорони здоров'я, то тут декілька великих блоків, буду намагатись досить швидко на них зупинитись.

Почну з реімбурсації лікарських засобів, тобто можливість отримання лікарських засобів безоплатно або з невеликою доплатою. На сьогоднішній день понад 15 тисяч 300 аптечних закладів по всій Україні реалізують дану програму. В цьому році майже 3,5 мільярда гривень було відшкодовано Національною службою здоров'я аптечним закладам за можливість отримання цих лікарських засобів.

Всі знають про те, що запроваджено два великих проекти – це "Доступні ліки" з Укрпоштою, а також запровадження мобільних аптечних пунктів, які в тому числі реалізують програму "Доступні ліки" у віддалених населених пунктах та все це стосується прифронтових регіонів. На сьогоднішній день в десяти областях мобільні аптечні пункти функціонують.

Досить тривалий час були побажання від Міністерства ветеранів щодо включення нових груп препаратів, саме тих препаратів, які найбільш потрібні ветеранам та захисникам, це препарати, які використовуються для лікування розладів поведінки та психіки. З вересня вже цього місяця до пакету щодо даної групи розладів психіки і поведінки додано десять нових міжнародних (*нерозбірливо*) назв, які повинні задовольнити ті потреби, які сьогодні перед нами стоять.

Багато говорили попередні спікери про систему реабілітації. Відверто кажучи, ми її почали розбудовувати практично з нуля і на сьогоднішній день в закладах охорони здоров'я щоденно може відбуватись близько дев'яти тисяч сесій. Стратегія розвитку і формування спроможної мережі закладів охорони здоров'я передбачає створення реабілітаційних відділень в усіх кластерних та надкластерних закладах охорони здоров'я від 30 до 60 ліжок, що дозволить сформувати реабілітаційну мережу в об'ємі 7 тисяч 800 ліжок в межах країни.

Окреме питання – це пацієнти, які потребують довготривалого лікування, це пацієнти з тяжкою спінальною травмою. І тут нами було в 24-му році розроблено відповідний коефіцієнт, це найтяжчі пацієнти, а відповідно найбільший коефіцієнт, який дозволяє закладу охорони здоров'я, який має спроможність забезпечувати реабілітацію доказову і ефективну, отримувати до 2900 гривень за одну добу. Кожен пацієнт може отримати до 8 циклів на рік щонайменше 14 днів, якщо ми говоримо про тяжку хребтову спинномозкову травму.

Так само зараз ми працюємо над змінами до паліативного пакету, оскільки розуміємо, що знов-таки є у наших захисників, захисниць потреба в

довготривалому перебуванні в закладах паліативного догляду. Хочемо для таких пацієнтів продавати обмеження в 180 днів і зробити його безтерміновим, тобто щоб це фінансування було постійно стільки, скільки це потрібно, рік, два, три або більше. Зараз ми над цим працюємо. Впевнений, що з 2025 року ми зможемо такі зміни принаймні медичних гарантій запровадити.

ГОЛОВУЮЧА. Великий запит був щодо цього про зняття...

ДУБРОВ С.О. Запит є, ми його відпрацьовуємо, Галино Миколаївно, і шукаємо сумісно з Національною службою здоров'я України шляхи реалізації. Як я вже сказав, впевнений, що ми зможемо його зреалізувати в наступному році.

Велике питання про психічне здоров'я, абсолютно всі міністерства, центральні органи виконавчої влади задіяні в цьому процесі. Лідируючу позицію, звісно, має Міністерство охорони здоров'я, це і масштабування програми ...*(Не чути)*, це і програма першої леді "Ти як?", яка є продовженням попередньо програми "Без бар'єрів". Близько 70 тисяч медичних працівників, більше половина яких первинної ланки завершується курс, також сумісно з Національною службою здоров'я України ми розробляємо специфічні онлайн-курси саме для надання психологічної підтримки, можливості спілкування та допомоги саме ветеранам і ветеранкам нашим. Два курси таких вже, онлайн-курса вже зреалізовано. Хочу подякувати нашим міжнародним партнерам, які дозволяють розробляти ці програми, фінансують розробку і запровадження таких онлайн-курс.

Наступний величезний крок, мені здається, той, який ми змогли реалізувати в 2024 році, хотілось би з початку року, але це було трошки пізніше, це програма зуболікування і зубопротезування, це те, що було потрібно захисникам, захисницям, ветеранам, учасникам бойових дій і, дійсно, тут сумісно з Міністерством ветеранів Національна служба здоров'я

України, запустили ми спочатку з червня зубопротезування, але проаналізували колосальний попит ветеранів щодо необхідності не лише зубопротезування, а зуболікування, розробили новий пакет, який запрацював уже з другої половини літа цього року. На даний пакет зуболікування законтрактовано 106 закладів охорони здоров'я, це і приватні заклади, і державні заклади, контрактування не зупиняється до кінця року, є амбітні плани сумісно з Мінветом, я думаю, що Наталія Фернандівна підтримає, продовжувати...

ГОЛОВУЮЧА. Пане Сергій, а скільки вам ще хвилин потрібно? Я б хотіла, щоб ви ще розповіли про проблематику МСЕКів. Скільки вам ще потрібно?

ДУБРОВ С.О. Як зупините, так і зупинимося. Основні напрями, давайте я так дуже коротесенько скажу, лікування за кордоном...

ГОЛОВУЮЧА. Тоді вам ще одна хвилина і розкажіть нам про МСЕКи.

ДУБРОВ С.О. ...були до цього задіяні. Реформування МСЕКів не дуже моє питання, це питання заступника міністра з цифровізації. Після наради минулого тижня з Наталією Фернандівною в Офісі Президента нами був отриманий, м'яко кажучи, поштовх щодо прискорення реформування МСЕК і на цьому тижні з відповідальним заступником, з Марією Карчевич, ці питання будемо швидко відпрацьовувати. Проблеми були озвучені Наталією Фернандівною і колегами з Офісу Президента, тому думаємо як їх реалізувати і якнайшвидше...

ГОЛОВУЮЧА. Дякую, пане Сергію, за велику роботу Міністерства охорони здоров'я. Водночас я ще раз нагадаю, що МСЕКи є критичною точкою в тому числі і у сприйнятті громадян системи охорони здоров'я у нас

досі там не реалізована, з одного боку, самостійна подача документів до МСЕКів, чи вони будуть існувати в тому вигляді, в якому є, але людина, яка... особливо ті, хто лікувався за кордоном, наші військові, які повертаються, вони не можуть подати ці документи безпосередньо самі без участі лікаря, з яким укладено декларацію. Водночас вони приїждять, або ті, хто лікуються в приватних закладах, коли приватні заклади безоплатно надають для наших військових допомогу і потім вони свої обстеження не можуть надати, хоча це заклади ліцензовані системою охорони здоров'я, вони не можуть безпосередньо подати до МСЕКів.

Друге право людини – правозахисне, навіть не з точки зору медицини. Але у нас нереалізовано те, що людина має сама обирати можливість бути присутнім на засіданні МСЕКів або не бути присутнім, записувати, як йде цей процес обговорення надання чи ненадання людини з інвалідністю.

І третє право людини – це арбітражний механізм, коли людина незадоволена тим висновком, який надав той чи інший МСЕК, і хоче подивитися на альтернативний консиліум, арбітражний механізм, який це надасть. Водночас я ще раз нагадаю: саме Міністерство охорони здоров'я зупинило нам норму, яка була колись введена, яка є доволі методологічно дивною, про те, що військовим надають стан інвалідності на групу вище, ніж всім іншим. Ми за те, щоб військові були захищені більшими сумами, стипендіями, виплатами, водночас методологічно робити надання їм групи інвалідності на групу більше, власне, ставлячи діагноз, що вони не можуть там працювати, коли вони в стані працювати, свобода людини, її гідність, вона полягає в тому, що людина економічно незалежна.

Справа держави – надати максимально всі механізми для того, щоб людина відчувала себе гідною, економічно незалежною і мала можливість працювати в своєму власному бізнесі на своєму робочому місці, маючи гідну заробітну плату. Ми зробили це у війську, ми зробили те, що змогло суспільство, максимально зробили ту систему оплати, яка зробила цю службу військового гідною з точки зору оплати, захисту, нам потрібно це робити

тепер в цивільному житті, коли військові наші повертаються. А МСЕКи тут займають основне місце, бо це є надмірно корумпована система, яку ви самі як уряд поставили в антикорупційний план дій уряду, де ви мали вирішити цю проблему в березні 23-го року, в грудні 23-го року ви мали подати, Кабінет Міністрів, подати документ щодо комплексної реформи. Якщо ви цього не робили, ми як депутати писали б свої закони і обговорювали, водночас ми досі чекаємо від вас реформи системи МСЕКів. Дякую.

Притому що ви дуже потужно розбудовуєте систему реабілітації, за що велика подяка.

ДУБРОВ С.О. Дякую.

ГОЛОВУЮЧА. Дякую.

Ірина Петрівна Никорак, наша народна депутатка, яка займається, нагадаю, вона і в цивільному житті до того, як стала народною депутаткою, займалася і формою для наших жінок військовослужбовців. Пані Ірина, якщо ви з нами, і пані Ірина потужно веде в нас... будь ласка.

НИКОРАК І.П. Мене чутно?

ГОЛОВУЮЧА. Да, чутно, і потім Музиченко Віталій. Будь ласка, пані Ірино.

НИКОРАК І.П. Дякую, Галино Миколаївно. Вітаю всіх колег і дякую за висловлені цікаві думки, позиції, за роботу, яка вже зроблена і робиться щодня кожним з нас.

Поствоєнна адаптація демобілізованих та адаптація ветеранів уже зараз до цивільного життя вимагає насправді міжвідомчої та міжсекторальної співпраці. Галина Миколаївна, власне, і почала свій виступ саме з цієї важливої тези. І це не лише питання держави і громад на місцевому рівні, але

й суспільства в цілому. Це важлива і дуже нелегка задача, яка насправді вимагає зусиль усіх сторін. І я насправді не втомлююсь повторювати під час всіх публічних обговорень і дискусій, що ключові принципи, на яких має базуватися Національна стратегія ветеранської політики, – це захист, повага та інклюзивність. Я щиро сподіваюся, що ми з вами зможемо найближчим часом почути презентацію цієї Національної нової ветеранської стратегії і затвердити її на державному рівні.

Україна сьогодні насправді напрацьовує власний досвід щодо формування і реалізації політики підтримки ветеранів та ветеранок. І в багатьох державах накопичений великий досвід створення й ефективного функціонування систем захисту прав та свобод військовослужбовців, у тому числі ветеранів та членів їхніх сімей, і надання їм необхідної підтримки.

Враховуючи, що основною темою сьогоднішнього обговорення є питання саме поствоєнної адаптації, я хотіла б зупинитись на одному кейсі. Я впевнена, що всі дуже добре знайомі з прикладом адаптації військовослужбовців в США, які перебувають на дійсній військовій службі. І це право на адаптацію до цивільного життя надається протягом 180 днів ще до звільнення або потенційної демобілізації. І під час консультацій таким військовослужбовцям пропонується заздалегідь скласти свій індивідуальний план власної адаптації до цивільного життя. І це дуже важливо, я звертаю увагу, що сам ветеран чи ветеранка працює над індивідуальним планом власної адаптації. І саме тут мені видається, що державні органи і ми повинні створити можливості і спроможності відповідні для ветеранів на цьому шляху.

Мені б дуже хотілося, щоб ми синхронізували роботу Міністерства оборони, Міністерства ветеранів, Міністерства соцполітики і почали обговорювати впровадження подібного досвіду в Україні, бо такий підхід є логічним, він є справедливим і він показав насправді свою ефективність.

Власне, серед основних викликів, з якими зіштовхуються ветерани та ветеранки, це питання інформаційної недостатності. Дякую, Галино

Миколаївно, дякую ГО "Простір можливостей" за те, що ви підняли ці питання. Часто ветерани через брак інформації елементарно не знають, куди їм звертатися. І на третьому році повномасштабної війни до сих пір не створено і запущено відповідний реєстр, інформаційний портал, який мав би зручний інтерфейс і який би включав перелік всіх надавачів послуг з реабілітації, з психологічної чи юридичної допомоги, перелік ветеранських просторів тощо. Хоча нагадаю, що рік тому від нашого комітету було відповідне доручення для Міністерства ветеранів зайнятися розробкою відповідного реєстру. Тому я щиро сподіваюся, на потужне лідерство з боку пані Наталії Калмикової і комунікації з нашим комітетом, з народними депутатами, з громадським сектором, щоб ми запустили такий реєстр чи вебпортал.

Також я би хотіла підняти важливе питання, яке потребує обговорення і вирішення, ми чітко розуміємо, що якісна реабілітація є невід'ємною складовою саме ефективної адаптації до цивільного життя. І за офіційною інформацією, яку я отримала на свій депутатський запит у серпні цього року, можу повідомити наступне: при збільшеному державному фінансуванні близько 1 мільярда гривень в цьому році на протезування біонічними протезами Мінсоцполітики і, зокрема, Фонд соціального захисту людей з інвалідністю повідомили, що за ці гроші вони повинні надати біонічні протези 852 нашим військовим, які цього потребують. Але, на превеликий жаль, за минуле перше півріччя 24-го року фонд підтвердив на відповідній комісії: лише 10 військовослужбовців. Я не зовсім розумію, чому при десятках тисяч людей, які потребують протезування саме біонічними протезами, ми бачимо такі мізерні цифри.

Тому я, користуючись нагодою, хочу, щоб Міністерство соцполітики взяло до уваги цю інформацію і змінило відповідно свої підходи в роботі щодо виконання своїх обов'язків і забезпечило тих, хто потребує цих біонічних протезів відповідно до виділених на початку року коштів.

Власне, буду завершувати. Ми всі розуміємо, що шлях до ефективного подолання діючих викликів не є простим. Але я впевнена, що якщо ми синхронізуємо нашу роботу, наші зусилля, особливо між центральними органами виконавчої влади та у тісній співпраці з громадами, з ветеранськими організаціями, то будемо мати багато успішних кейсів, які напряду впливатимуть на якість життя наших ветеранів та ветеранок у цивільному житті.

Щиро дякую за увагу. Дякую за організацію цього важливого заходу за результатами якого, я впевнена, ми напрацюємо відповідні рекомендації до впровадження.

ГОЛОВУЮЧА. Дякую, пані Ірина.

Я ще раз підкреслюю цю вашу пропозицію щодо створення особистого плану військового як він продовжує своє життя на цивільному вже шляху. Це абсолютно важливо, тому що коли цей план складено безпосередньо військовим, то ми можемо тільки цей кейс відстежувати і дивитися, де потрібна допомога саме в цьому кейсі, саме в цьому плані. І я думаю, що ми підсилили під час перезавантаження великої кількості міністрів, підсилили також і Міністерство регіонального розвитку, яке там планується далі реорганізувати, відключивши від нього Мінінфраструктури. Водночас Кулеба Олексій, який працював і в Київській міській державній адміністрації, і безпосередньо тепер є міністром, очільником регіонального розвитку, він питання ветеранів ставить для себе як особистий пріоритет. Я думаю, що ми там теж підсилимо оцей кейс-менеджмент.

Про якісну реабілітацію я б хотіла ще Міністерство соціальної політики зауважити, бо ми неодноразово вислухували... Після вас зараз, до речі,

буде виступати Музиченко Віталій, от зараз. Я думаю, що він розповість, в тому числі і про ДЗР. Але Міністерство соціальної політики абсолютно впевнено висказується на всіх засіданнях комітету, що там у нас все гаразд. Водночас місцево ми чуємо від людей, від суспільства ми чуємо,

що не все гаразд. Нам потрібно оцю роботу, коли цоввки не тільки звітують, що там все нормально, але і контроль, як суспільство це сприймає і як це звести, щоб міністерство враховувало оці думки і негативні якісь речі при реалізації політик для того, щоб покращувати. Нам потрібно ще подумати про цей механізм, щоб і міністерство не сприймало це як якийсь докір, тому що ми розуміємо, яку велику роботу наразі провадять міністерства, запроваджуючи геть нові механізми для обслуговування наших громадян. Водночас щоб ми це робили всі разом, чуючи, які негативи залишаються для суспільства як таке.

Будь ласка, пані Циба.

НИКОРАК І.П. Галина Миколаївна, дозвольте коротку тезу від міністерства?

ГОЛОВУЮЧА. Да, зараз пані Тетяна, вона руку піднімала, потім ви. Гаразд?

ЦИБА Т.В. Дуже дякую.

Просто хотіла доповнити щодо протезування, і власне, це і пані Ірина говорила, і це трошки сводки з полів, те, що говорять ветерани.

Дивіться, міністерство робить дійсно величезну роботу. Про покращення цієї роботи говорять і громадські організації, і ветерани. Про що вони говорять? Про те, що у нас, безумовно, хороший... Ну, як би вартість протезу зараз дуже висока, вона конкурента. Але для того, щоб задовольняти більше, як би прицільно ті потреби які є, можливо, є сенс не підвищувати далі вартість протезу, а попрацювати над трошки іншою, вдосконаленням самої калькуляції. Це насправді зменшить бюджет, який буде витратити міністерство, але воно буде більш оптимізоване, скажімо так, бюджетно і більш правильні речі. І так само іноді говорять люди, що якщо це якась

множина ампутації, то, можливо, немає сенсу говорити про протез, а за ці гроші придбати якісь інші ДЗР, ну ці засоби...

ГОЛОВУЮЧА. ДЗР. Ну, ми не кажемо про протези, ми кажемо про ДЗР, і Міністерство соцполітики каже, що зазвичай ми 3-3,5 ДЗР на кожну людину, тобто це не один якийсь засіб, це комплекс засобів, які допомагають людині і харчуватися, і пересуватися, і гігієна, і все, що потрібно.

ЦИБА Т.В. Можливо, в калькуляцію оце все, тобто щось погарцювати над калькуляцією.

ГОЛОВУЮЧА. Да, я думаю, що це потрібно робити. Дякую, пані Тетяна.

Пані Ірина Никорак, будь ласка.

НИКОРАК І.П. Так, я, власне, хотіла сказати, що я на системній основі відвідую реабілітаційні заклади, де протезують наших хлопців і дівчат, і державні, і комунальні, і приватні. Я спілкуюсь там безпосередньо з тими, хто проходить зараз цей курс реабілітаційний, і від них отримую інформацію. Але після цього я роблю відповідні депутатські запити, отримую цифри, які підтверджують те, що я почула в цьому реабілітаційному закладі, і тільки після цього в публічну площину підіймаю це питання. Тому ні в якому разі я зараз не критикую всю роботу Міністерства соцполітики, а лише те, що стосується забезпечення біонічними протезами і те, в якому режимі засідає комісія, яка підтверджує за результатами цих засідань, кому з хлопців чи дівчат, ветеранів та ветеранок надати дозвіл на забезпечення цим біонічним протезом, а кому ні. Це питання дуже важливе. І в мене прохання: якщо зараз представник від Міністерства соцполітики присутній тут ще, щоб вони взяли це до уваги.

Щиро дякую.

ГОЛОВУЮЧА. Дякую, пані Ірина, обов'язково це включимо в рекомендації. Я думаю, що зараз нам прокоментує Музиченко Віталій Володимирович, генеральний директор Фонду соціального захисту осіб з інвалідністю.

Будь ласка, пане Віталію.

МУЗИЧЕНКО В.В. Доброго дня, шановна Галина Миколаївна, шановні народні депутати, присутні на сьогоднішніх слуханнях. Дійсно, надзвичайно актуальне питання і раз уже виникла у нас певна дискусія стосовно забезпечення допоміжними засобами реабілітації, зокрема протезування, то я хотів би, по-перше, зупинитися на відповідних програмах.

Я хочу нагадати, що на сьогоднішній день в рамках бюджету 2024 року на забезпечення різними допоміжними засобами реабілітації відповідні видатки збільшено більше ніж на 40 відсотків порівняно з минулим роком. Якщо говорити про первинне протезування і первинне забезпечення протезно-ортопедичними засобами, то на сьогоднішній день ми маємо показники за вісім місяців, які більші ніж показники минулого року в цілому. Ми запротезували за державною програмою прямо на сьогодні більше ніж 1 тисячу 800 тільки наших військовослужбовців. І насправді це говорить про той пріоритет, який ми маємо стосовно забезпечення відповідними допоміжними засобами реабілітації. І, дійсно, якщо говорити про загальну програму, то в середньому у нас 3,6 вироби в середньому на особу, яка забезпечується протезами. Не тільки протезами, а різними допоміжними засобами реабілітації.

Хотів би звернути увагу тут на ключову і перший за важливістю аспект – це правильність підбору необхідного набору допоміжних засобів реабілітації, що на сьогоднішній день здійснює ряд точок експертизи. Це і медико-соціальні експертні комісії, до яких сьогодні було питання по роботі, це і військово-лікарські комісії, це і ЛКК і МДРК. Ми дуже хотіли б перейти

в цьому форматі до стабільної роботи мультидисциплінарних реабілітаційних команд, що передбачено в рамках розвитку реабілітаційного процесу. Але, на жаль, на сьогоднішній день ми маємо використовувати ті дані, які заходять до нас із будь-якої з точок експертизи, які я озвучив. І з цього починається ефективний або неефективний, будемо говорити відверто, процес забезпечення допоміжними засобами реабілітації.

Знаєте, коли я бачу у висновку – потребує протезування, тому що ампутована кінцівка, то для такого висновку великого знання не потрібно. Це може зробити будь-який, по суті, фахівець. Тут важливість проведення експертизи, коли з людиною працюють з точки зору соціально-економічної активності, правильно ідентифікувати її рівень мобільності, подальший розвиток і її інтеграції в суспільство. І на базі цього підібрати правильний і адекватний вид і тип протеза.

Насправді на сьогоднішній день те, що пані Никорак сказала стосовно роботи комісії, яка працює на базі Фонду, можу сміло сказати, що у даному випадку жодного рішення, яке не розглянуто було на рівні центрального апарату Фонду, немає, і всі ті питання, які в нас подаються на розгляд комісії, вони ухвалюються колегіально. Ми залучаємо максимальну кількість і громадськості, і входить туди десятка кращих протезистів нашої держави.

Ми не погоджуємо варіант надати чи не надати протезування, ми оцінюємо той підбір вибору, який пропонує конкретний протезист. І тут важливо розуміти про те, що вартість протезування, високофункціонального протезування на сьогоднішній день у нас має ліміти до 3 фактично мільйонів гривень. Це дуже високовартісні вироби. І ми маємо бути впевнені, що підбір складових максимально відповідає умовам і потребам відповідного пацієнта.

Кожен пацієнт із числа військових запрошується на таку комісію, він має можливість заявити і охарактеризувати свою взаємодію безпосередньо і з протезистом, і з протезним підприємством, і наскільки було з'ясовано при підборі того чи іншого виробу саме потреби конкретної людини. Тому що, будемо відверті, в залежності від різних характеристик і показників, умов, в

яких проживає людина, такий набір виробів і складових має бути відмінний і забезпечувати якраз ті інтереси відповідно людини.

Але я також хотів би зосередитися і повернутися до тих тез, які були озвучені на початку сьогоднішнього заходу, зокрема розуміння самого набору соціальних послуг чи соціального пакету, тому що традиційно ми говоримо з вами про якісь компенсації, дотації, пенсії, виплати і забуваємо, що це має бути комплекс соціальних послуг, спрямованих не просто на адаптацію, але і на інтеграцію відповідно особи з урахуванням і реабілітації, і наданого допоміжного засобу реабілітації, не тільки протезування, наскільки людина має повернутися до самостійного і активного життя.

Тут дуже мені імпонує питання, що ми зв'язуємо це із необхідністю розвитку і навичок, і володінь людини для того, щоб наші військовослужбовці поверталися до активного цивільного життя і займали свою позицію. Тут я повністю підтримую тезу, яку озвучила знову ж таки пані Никорак стосовно того, що починати таку роботу потрібно вже не коли людина демобілізована і коли вона знаходиться в реабілітаційному центрі, а з військовослужбовцем і з членами їх сімей.

Саме тому наразі Фонд соцзахисту осіб з інвалідністю долучений до реалізації як основний виконавець програми в пілотному форматі стосовно закупівлі і організації надання соціальних послуг для військовослужбовців та членів їх сімей в форматі соціального супроводу. Наразі ми законтрактували понад 20 надавачів. І тут знову ж таки я хотів би підкреслити тезу, Галина Миколаївна, вашу стосовно того, що закупівля має відбуватися відкрито і з урахуванням спроможності тих чи інших учасників процесу з числа надавачів забезпечити якісну і адекватну соціальну послугу.

Також тут би хотів звернути увагу на іншу соціальну послугу і реалізацію пілотного проєкту стосовно розгортання Центрів життєстійкості, які налаштовані на те, щоб у громадах були сприятливі умови стосовно подолання негативних наслідків і в тому числі сприйняття наших ветеранів і ветеранок після повернення їх до цивільного життя.

Я хотів би подякувати, зокрема ряду народних депутатів і Остапенку і Тарасенку, і пані Тетяни Цибі за організацію безпосередньо в регіонах, я тут підкреслюю, відповідних заходів за участю органів місцевого самоврядування, за участю громадського сектору стосовно того, щоб ми організували відповідний процес і розуміння громади стосовно того, що саме до них в першу чергу будуть звертатись відповідні люди. Повертаються вони в громади, і, власне, має бути забезпечений належний рівень супроводження і підтримки відповідних осіб саме на місцевому рівні.

Буду закінчувати. Дякую за увагу.

ГОЛОВУЮЧА. Дякую, пане Віталію.

Наталія Калмикова, будь ласка, пані міністр.

КАЛМИКОВА Н.Ф. Я би хотіла прокоментувати щодо надавачів послуг. Я думаю, що ви слідкували за нормативно-правовими актами, які прийняті Кабінетом Міністрів останнім часом. Міністерством оборони розроблено постанову і вже починає працювати Постанова про службу супроводу військовослужбовця у військовій частині. Адже ми побачили, що контрахтування громадських організацій, на жаль, з військовими частинами не працює, тому що військова частина їде на передову і представники громадської організації не можуть туди виїжджати і працювати безпосередньо там з військовослужбовцями. В постанові передбачено, що служба супроводу військовослужбовця безпосередньо у військовій частині працює з надавачами послуг і з громадськими організаціями, які опікуються питаннями вже на мирній землі. Я прошу це зауважити і розуміти, що у вас вивільняється бюджет на інші програми.

ГОЛОВУЮЧА. Я думаю, що ці програми можна вивільнити саме на ветеранів вже демобілізованих. Тому що те, що не може зробити, не може контрахтувати ГО для військових, тим можна контрахтувати громадські

організації для обслуговування демобілізованих ветеранів. Тобто це можна робити. І те, що робило Міністерство ветеранів по патронатній службі ветеранській, робило... коли саджають людей на оклади, це теж порочна система. Краще робити систему соціальних послуг і контракувати громадські організації під конкретні послуги. І цього досі Міністерство ветеранів поки що не зробило. І це хибний шлях, ми про це неодноразово казали і в міністерстві, він не призводить до того, що ветерана якісно обслуговують. Тобто нам потрібно цю систему соціальних послуг, хай це будуть ветеранські послуги, як хочете їх називайте, це державна послуга, але контракувати і оплачувати держава має контрактну послугу. А помічники ветеранів можуть бути будь-хто, хто ці послуги вміють надавати, а не тільки професія якась там незрозуміла типу кейс-менеджмент, але не такий, як в Америці, а щось там свої українські придумки. Нам здається, тут в комітеті, що це хибний шлях, ми про це з вами поговоримо в п'ятницю.

КАЛМИКОВА Н.Ф. Так, так. І ще щодо протезування. Неодноразово ми говорили, Міністерство оборони очікувало лист від фонду про надання доступу соціальним працівникам до поранених, які мають ампутації, в госпіталях. Я не знаю, чи такий лист був направлений, про це мова йшла не один місяць, але для того, щоб міністерство могло надати такий доступ, Міністерство оборони вже, необхідно ініціатива саме з вашого боку. Я сподіваюсь, що такий лист вже направлено, просто ми його ще не побачили. Якщо ні, я прошу це прискорити. І, колеги, я бачу тут є Департамент соціального захисту Міністерства оборони, взяти його в роботу.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧА. Дякую, пані Наталя.

Тарасенко Тарас Петрович, будь ласка, наш народний депутат, який дуже активно обговорює і знає проблематику ветеранів. Будь ласка, пан Тарас.

ТАРАСЕНКО Т.П. Доброго дня, колеги! Почну з тематики того, чому присвячена наша зустріч, ця адаптація ветеранів. Для адаптації ветеранів що в основному потрібно – це інформація. І тому я тут однозначно ще раз подякую і ГО "Принцип", і Veteran Hub, і Юридичній сотні, тому що ми дійсно таким чином за рахунок громадських організацій даємо хоч трохи інформації для наших ветеранів. Чому говорю, хоч трохи, тому що ми проводимо вже третій форум "Ветерани – шлях додому", в регіонах їх проводили, в Луцьку проводили, Волинська область, в Тернополі і також у Звягелі, Житомирська область. І ми бачимо, що на рівні голів ОТГ дуже мало хто знає про те, що, яким чином, які субвенції або яка інформація потрібна ветеранам. Також ветерани самі мало знають такої інформації. Тому однозначно потрібен єдиний ресурс інформаційний, який буде забезпечувати доступ наших ветеранів до інформації про їхні права.

Тепер про те, що нам потрібно зробити. Нам потрібно розробити багато стандартів послуг. У нас насправді стандарти послуг фактично не розроблені, крім послуги соціальної адаптації, Міністерством соціальної політики. Але тут ми вже переходимо до того, що ви, пані Галина, говорили, нам потрібен не контроль, а оцінка ефективності надання даної послуги. Тому що будь-який документ, який розроблений, він підлягає апробації, а потім оцінка ефективності на місцях і далі його перегляд. На жаль, на даний час цього не відбувається, і це стосується також центрів життєстійкості, наскільки вони є ефективними, як оцінити їх ефективність. І тут потрібно збалансувати загальну нашу систему державну, тому що у нас є центри життєстійкості, у нас плануються згідно указу Президента центри... ветеранські простори, є центри ветеранського розвитку, а також Міністерство молоді і спорту відповідає за центри адаптивного спорту. Тобто держава об'єктивно не зможе забезпечити всі ці центри, якщо вони будуть самостійними структурами. Тут потрібно все-таки збалансувати і сформувати єдину систему, яка буде орієнтована не тільки на ветеранів, а дійсно на членів їх сімей, і також дітей

враховуючи обов'язково, тому що про дітей ми тут майже не говоримо, а це наше майбутнє, і також родини загиблих, родини зниклих безвісти. Тому тут багато питань, над якими нам потрібно працювати. І я вважаю, що загалом нам потрібно проводити більше досліджень, яким чином державні політики впливають на саме відновлення і адаптацію ветеранів в мирне життя.

Щодо принципів, про які говорили громадські організації, то у нас в Раді вже є законопроект, який закладає основи ветеранської політики, там передбачено принципи. Ми чекаємо прийняття його в першому читанні і до другого читання ми можемо його доопрацювати, щоб дійсно він уособлював собою принципи формування внутрішньої ветеранської політики. Я маю надію, що у нас буде ветеранський день в Раді і ми там проголосуємо цей законопроект, і далі будемо очікувати пропозиції, як термінологічно коректно нам відпрацювати всі принципи для того, щоб вони однозначно і в одному сенсі розумілись всіма членами нашого суспільства.

Щодо реабілітації. Дякую Міністерству охорони здоров'я, у нас реабілітація вся просувається. Але тут є знову-таки проблема, над якою нам потрібно працювати, це контроль і це відсутність контролю за виконанням індивідуального реабілітаційного плану, а також відсутність безперервної реабілітації, яка у нас повинна існувати після закінчення медичної реабілітації. На жаль, з цим нам потрібно ще працювати і розробляти стандарти цієї реабілітації.

У нас є тільки один пілотний проєкт, який запущений був Інститутом фізкультури, є Постанова Кабінету Міністрів про фізкультурно-спортивну реабілітацію, можливо, її використати як основу для напрацювання нової політики безперервної реабілітації у нас в суспільстві. Тому що дійсно багато осіб у нас потребують безперервної реабілітації в довгий період.

І самим таким актуальним, яким зараз, поки що я не бачу, що і Міністерство соціальної політики, і Міністерство охорони здоров'я можуть витратити достатньо ресурсів для забезпечення вирішення цієї проблеми, це паліативна допомога і догляд. Актуальна дуже проблема, тому що багато

захисників, захисниць у нас потребують такої допомоги. Але поки що нам потрібно більш актуалізувати це питання і доглядати... формувати нову політику в цьому розрізі. Я маю надію, що Ветеранський реабілітаційний центр обласний в Циблях, всеукраїнський вірніше, він долучиться до цього і Міністерство охорони здоров'я на його базі сформує перший такий масштабний проєкт для паліативної допомоги.

ГОЛОВУЮЧА. Дякую, пане Тарасе. Чи вам потрібно ще час?

ТАРАСЕНКО Т.П. Ні. Я думаю, що я озвучив основні тези, які я хотів би. Я просто хочу звернути увагу, що ми повинні зосереджуватися на чотирьох аспектах при адаптації: це фізичне здоров'я; це психічне здоров'я, про яке я сьогодні ще не почув, а травма, бойова травма дуже впливає на бажання взагалі жити в подальшому; також це соціальна адаптація безпосередня і економічна незалежність, тому що нам потрібно формувати в людях саме інститут економічної незалежності не від чого.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧА. Дякую, пане Тарасе.

Відсутність контролю за медикореабілітаційним планом – це конче потрібна штука. Безперервна реабілітація, ми сьогодні говорили вже з паном Дубровим Сергієм, першим заступником міністра охорони здоров'я, і паліативна допомога – це те, що конче необхідно обговорити. Це ми включимо обов'язково в реабілітацію з вашими чотирма пріоритетами. Дякую, пане Тарасе.

ТАРАСЕНКО Т.П. Там одне питання. По безперервній реабілітації це вже виходить за межі Міністерства охорони здоров'я, це вже Мінсоц і це вже більше громади, тобто це вже... коли людина не потребує безпосередньої участі закладу охорони здоров'я, але їй потрібно постійно продовжувати

собою займатися. Тобто тут глибше поняття, і я думаю, що нам потрібно підключати інші органи.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧА. Дякую. Дякую за коментар.

Шановні учасники нашого круглого столу, я бачу, що підняла Таміла, нема в мене прізвища, руку. Я думаю, що це Алексик, громадська організація "Жінки із сталі". Правильно я розумію? Кивніть мені, що так.

Дивіться, я ставлю вас у виступи, зараз ми пройдемося, ми будемо сидіти тут до самого закінчення, ми обов'язково вас послухаємо, 5 хвилин будуть ваші, і я включаю вас. І я б включила також виступ те, про що зараз пан Тарас казав. У нас є присутня сьогодні Лада Булах, це наша народна депутатка, яка пише Закон про психічне здоров'я нації, який починала колись писати Тетяна Циба, вона теж з нами тут. І я думаю, що вона буде з нами до самого закінчення. Ми теж дамо їй 5 хвилин для того, щоб ця тема не залишилася поза увагою наших слухань.

А зараз Костінна Івона Андріївна, Ветеран Хаб. Будь ласка, пані Івоно.

КОСТИНА І.А. Добрий день! Чи все гаразд із зв'язком, чути мене?

ГОЛОВУЮЧА. Так, все норм. Чуємо вас і бачимо, як завжди.

КОСТИНА І.А. Дякую за запрошення і за цікаву дискусію. Коротко хотіла б прокоментувати стосовно стратегії. Ми вітаємо зміни Міністерства у справах ветеранів і продовження роботи над стратегією на тому високому рівні, ми розуміємо критичність своєї роботи зараз. Ми дійсно мусимо розробляти Національну стратегію під час повномасштабного вторгнення, коли ми очікуємо на повернення величезної кількості ветеранів, багато з яких вже стикаються з величезними потребами, зокрема звільнені за станом

здоров'я та за віком. І вже дійсно стикаються з системою, яка довгий час не працювала.

Але я хочу наголосити, що та політика стосовно ветеранів та їхніх сімей буде стосуватися життя цілого покоління людей ще впродовж дуже багатьох років попереду. І плануючи короткострокові рішення, ми маємо не випускати з уваги цього довгострокового впливу і, власне, стійкості системи, про яку ми говоримо. І тому попри важливість рішень термінових і рішень практичних, ми наполягаємо на тому, що розробка стратегії є ключовим завданням для міністерства і, зокрема, збереження її наскрізності. Під наскрізністю ми маємо на увазі, зокрема, залучення Міністерства у справах ветеранів, його компетенцій та даних до розробки інших важливих державних стратегій.

Як приклад наведу нещодавню співпрацю, яку Ветеран Хаб за підтримки IREX і Програми реінтеграції ветеранів мали з Міністерством внутрішніх справ. Ми розробили у партнерстві три глибинних дослідження: взаємодії ветеранів та поліції, кар'єрні можливості для ветеранів і саме важливе, на мою думку, – це Національна поліція як ланка реагування на самогубства і спроби самогубств серед ветеранів та ветеранок. Через чутливість тематики цих досліджень ми наразі не є публічними, але ми радо надамо їх на ознайомлення державним службовцям, відповідно державним органам.

Але я хотіла б наголосити, що ключовий висновок з цього дослідження про протидію і реагування на самогубства – це неможливість розробки стратегії превенції самогубств серед ветеранів та ветеранок за відсутності державної стратегії превенції самогубств серед населення. Відповідно для того, щоб розробити хороші рішення для окремої аудиторії, нам потрібно штовхати стратегію державного рівня. І ми дуже покладаємося на те, що Міністерство у справах ветеранів у своєму поточному складі й в майбутніх змінить, імовірно, це станеться, буде підтримувати нас в цих ініціативах і також розумітиме ті супутні стратегії, на які потрібно впливати.

Стосовно вищого рівня стратегії, я також хочу наголосити на важливості сім'ї і на важливості включення сім'ї впродовж шляху служби і після її завершення. Дуже багато істотних питань нараді, тому що, на жаль, у нас дуже мало даних про членів сімей. Проте я хочу привітати ініціативу Юридичної сотні, які нещодавно опублікували дослідження по членах сімей зниклих безвісти, які є дуже важливим доповненням до нашого дискурсу.

Ветеран Хаб до кінця цього місяця за підтримки Фонду "Партнерство за сильну Україну" презентує глибоке дослідження комплексного досвіду членів сімей, власне, в першу чергу партнерок і партнерів військовослужбовців та ветеранів, яке охоплюватиме всі життєві сценарії включно з розлученням і, я сподіваюсь, допоможе дати відповіді на запитання, як, власне, відрегулювати включеність членів сімей до державної політики. І ми також маємо намір співпрацювати з Міністерством у справах ветеранів та іншими органами з розробки цього документа.

Я також хочу наголосити, що коли ми говоримо про демобілізацію ...*(Не чути)* ми маємо давати собі твердження про те, що ми демобілізуємо людей до резерву. Лише невелика кількість людей в Україні будуть демобілізовані з правом не поновлюватися на службі у майбутньому, більшість же залишаться в складі оперативного резерву або загальнонаціонального резерву держави і ймовірно повернуться на службу в майбутньому. Плануючи наші інтервенції, ми не маємо забувати про реальні обмеження, з якими люди зіткнулися, і в даному випадку ми наголошуємо, що міжнародна практика не є достеменно релевантною для нас.

Врешті я хочу повернутися до того, що ви, пані Галино Миколаївно, говорили на початку, це відкриття ...*(Не чути)* для, власне, підтримки центру. В листопаді Ветеран Хаб відсвяткує 6-річчя своєї організації, і в основі своєї роботи довгий час ми мали саме послуги, нещодавно ми також запустили аналітичний центр на основі цих послуг. З нашого досвіду, а це 6 років у Києві, трохи менше років у Вінниці і частковий досвід у Дніпрі, а також 4 роки підтримки дев'яти просторів по країні, найбільший виклик – це

нестійкість фінансування і не інші виклики, власне, з ресурсами, найбільший виклик – це підтримка високої якості послуг та взаємодії з ветеранами при масштабуванні аудиторії і при масштабування запиту і комплексності запиту. На жаль, в Україні немає належної практики в роботі з ветеранами і ветеранками і немає готового ринку, з якого ми можемо черпати кадри. Наразі незрозуміло, якого буде рівня потреба насправді в фахівцях, які це фахівці і де вони будуть проходити навчання.

Для того, щоби допомогти сприяти цій проблемі, ми, власне, зробити більшість своїх знань публічними і цього місяця Ветеран Хаб запустив оновлений вебсайт, який є загальнодоступним і на кому є матеріали для різних надавачів послуг, а також є багато досвіду з нашої власної бази знань. База знань – це компонент, який опрацьовує знання наших консультантів, наші кейси, з якими ми працюємо, практичний досвід і робить його доступним для всіх гравців, які, власне, заходять у цю сферу.

Ми закликаємо цим користуватися, але також при плануванні державних ініціатив, які, власне, будуть певним чином масштабувати той досвід, з яким ми пройшли ті шість років, ми закликаємо зробити велику увагу на експертизі і центрах, які цю експертизу генеруватимуть і підтримуватимуть у майбутньому, тому що, дійсно, у країни дуже молода сфера ветеранських справ, на відміну від західних країн ми не маємо переваги з вторичного досвіду, як у деяких інших країн.

На цьому дякую. Буду рада приєднатись...

ГОЛОВУЮЧА. Дякую, пані Івона.

Але в мене залишається питання, я б хотіла, щоб ви потім, може, в приватку мені написали. Ви кажете, що стале фінансування це не основна проблема, основна проблема – це підтримання сталої якості під час масштабування або періоду діяльності. Я так зрозуміла, що ви шість років працюєте. До речі, я там виявила нещодавно, що ваш центр у Воловці все ще знаходиться по адресу... на 20-му поверсі у Воловці, а ви вже переїхали і

відповідно у Міністерстві ветеранів теж треба змінити адресу, щоб люди знали, де ви знаходитися, бо ви ветеранський простір, який надає це одним з найкращим. Водночас при масштабуванні підтриманні якості – це теж проблема фінансування. Чи як взагалі ви плануєте вирішувати проблему сталої якості під час масштабування і дії цих просторів? Мені було б цікаво почути якийсь від вас такий продуманий, я думаю, що потім ви мені напишете, як ви це пропонуєте вирішити. То єсть одна справа відкрити, а інша справа – це підтримувати, щоб там якість була.

КОСТИНА І.А. Насправді буквально 30 секунд можу прокоментувати. Дивіться, перш за все це система роботи зі знаннями і розробка методологій консультування. На жаль, у нас доволі таке дике поле в системі консультування ветеранів як на державному, так і недержавному рівні. Дуже мало методологічних знань стосовно як проектно надавати послідовно послуги ветеранам і ветеранкам.

Друга проблематика – це відсутність даних і вміння роботи з цими даними комплексно про добробут і життєвий шлях наших клієнтів і клієнток. Для того, щоб це напрацювати, потрібно більше експертних груп і, власне, ширший штаб тих організацій, які планують займатися наданням послуг, які сконцентровані не тільки безпосередньо на фронт-офісі і наданні консультацій, але і на розробці методологій цих консультацій, контролю якості тощо. Це, дійсно, є дороговартісним, але ви доволі слушно зазначили про те, що закупівля послуг з боку держави – це один із механізмів фінансування, проте є також інші механізми фінансування, які можливі в цій сфері.

Ми багато років наголошуємо на тому, що, на нашу думку, для ветеранів і ветеранок, і для сервісного надання, власне, соціальних послуг можливий приклад приватної медицини в Україні як один із варіантів реплікації цього досвіду, саме надання соціальних послуг для ветеранів, ветеранок.

Наявність ринку підтримує якість послуги і, на мою думку, якщо це буде централізована система в тому масштабі, в якому ми є, підтримати цю якість послуги буде неможливо. Ми зіткнемося, власне, з тією ситуацією, в якій опинилися багато, на жаль, державних органів у минулому, до того як почали своє реформування, коли послуга стагнувала і застарівала, і не відповідала актуальним потребам просто через той формат, яким держава організовує типове централізоване надання послуг.

ГОЛОВУЮЧА. Гарзд. Подискутуємо це. Це окрема тема для дискусії. Дякую. Дякую, пані Івона.

Афанасьєва Світлана Петрівна, Міністерство фінансів. Підготуватися, Гордієнко Тетяна, теж Ветеран PRO – броварський міський ветеранський центр. Я потім прокоментую про пані Тетяну, як ми... Гарзд.

Афанасьєва Світлана Петрівна, Міністерство фінансів.

АФАНАСЬЄВА С.П. Доброго дня, шановна Галина Миколаївна. Доброго дня, шановні народні депутати.

ГОЛОВУЮЧА. Щось ви грустно так розпочали.

АФАНАСЬЄВА С.П. Прослухала я попередніх доповідачів щодо фінансування ветеранських просторів. Хочу наголосити, що питанню надання саме якісних і адресних послуг нашим захисникам все ж таки повинна... попередньо потребує визначення єдиних комплексних систем, сформованих з урахуванням саме необхідності синергії всіх учасників цього процесу, всіх наявних структур, які надають послуги, та наявних ресурсів для досягнення цієї мети.

Ми вважаємо, що, по-перше, ми маємо все ж таки формалізувати наявну на даний час мережу організацій, закладів, установ, які забезпечують надання саме різноманітних послуг цим особам. Доволі багато у нас створено

Центрів життєстійкості. У нас існують п'ять центрів соціально-психологічної реабілітації населення під керівництвом Міністерства ветеранів, є територіальні центри соціального обслуговування, які надають соціальні послуги, ЦНАПи тощо.

Тому перше завдання, якщо мене почула Наталія Фернандівна, все ж таки ми маємо зосередитися саме на вивченні наявної мережі і на підставі їх функціональних обов'язків та тих функцій, які вони виконують, створити саме концептуальні засади створення, функціонування та розвитку ветеранських хабів саме за прозорими механізмами. Це стосується і фінансових питань підтримки ветеранських просторів, хабів. Це перший момент.

Другий момент. Я хочу звернути увагу, що на цьому етапі у нас є... що під час поствоєнної адаптації демобілізованих військовослужбовців до цивільного життя є актуальним саме їх фахова підтримка, консультування та надання юридичних та інших послуг, саме які мають забезпечуватися діяльністю фахівців із супроводу.

Звертаю увагу, що в 24-му році для цих функцій, для виконання цих завдань у державному бюджеті передбачена субвенція 3,8 мільярда гривень. На жаль, порядок та умови надання цієї субвенції на діяльність фахівців зі супроводу, а також питання оплати праці і порядок забезпечення їх діяльності були затверджені тільки всередині літа цього року. І наразі у нас відбуваються остаточні процедури врегулювання окремих питань оплати праці фахівців із супроводу. Наразі Мінсоцом та МОЗ підготовлено спільний наказ, внесення змін до спільного наказу 308, яким ми саме затверджуємо питання оплати праці фахівців із супроводу. Після затвердження змін до цього наказу ми чекаємо, дуже чекаємо від Мінветеранів обґрунтованого розподілу видатків між областями. І як тільки буде затверджено цей розподіл, кошти підуть на оплату праці фахівців із супроводу.

Хочу ще зазначити, що разом з Мінветеранів ми напрацьовуємо наразі і підходи до оплати праці фахівців ...*(Не чути)*, які працевлаштовані не тільки

до комунальних бюджетних установ, а і комунальних некомерційних підприємств. Це потребує дуже великої уваги, оскільки там дещо інші питання оплати їх праці.

І хочу підтримати на цьому етапі саме надання пропозицій щодо надання послуг такими закладами і такими фахівцями.

Дякую за увагу.

ГОЛОВУЮЧА. Дякую, пані Світлана.

Я підведу таку риску, скажу так, кошти на ветеранів ми завжди знайдемо. Це перша теза.

Друга теза. Водночас у фінансових механізмах контролю фінансування всіх процесів потрібно наводити лад. Перше, вміти рахувати кошти, вміти нормувати роботу кожного, вміти рахувати наявний ресурс, не розпилюватися там, де непотрібно розпилюватися, і створити прозорий механізм витрат коштів на цьому напрямку. Правильно, пані Світлано?

АФАНАСЬЄВА С.П. Підтримую, Галина Миколаївна. Дякую.

ГОЛОВУЮЧА. Дякую.

АФАНАСЬЄВА С.П. Дякую за розуміння. Саме оптимальне визначення всіх можливостей фінансового забезпечення, це наша попередня, це дуже важлива....

ГОЛОВУЮЧА. Дякую.

Всім, хто не бачив з громадського сектору, я попрошу, щоб апарат, наш секретаріат або мої помічники надали лист Міністерству фінансів дуже короткий, але дуже сенсово сконцентрований, про те, як ми маємо витратити кошти на помічників ветеранів. Тобто там має бути створена система, результатом впровадження якої буде якісне надання послуг.

Дякую, пані Світлана.

Оксана ...*(Не чути)*, я бачу вашу руку, я теж ставлю ваш виступ, 5 хвилин, наприкінці, дуже цікаво почути вашу думку щодо всієї тематики.

КАЛМИКОВА Н.Ф. Чи можу я прокоментувати попередніх два виступи?

ГОЛОВУЮЧА. Да, у вас пріоритет, пані Наталя.

КАЛМИКОВА Н.Ф. Дякую.

Я, по-перше, хочу подякувати і пані Івоні, однозначно, практичні кроки, вони ні в якому разі не йдуть в розріз з тим, що має бути довгострокова стратегія, в якій має бути розплановано, все продумано.

Щодо фінансів. Я зараз скажу, можливо, крамольну річ, але коли ми говоримо про фінансування багато чого, але при цьому не виділяємо кошти самим ветеранам, це викликає дуже багато обурення...

ГОЛОВУЮЧА. Так, це ми теж обговорюємо про стипендії, да. Колись в комітеті була ідея зробити при демобілізації зробити стипендії для ветеранів для того, щоб вони не відчували оце падіння відразу. Я думаю, що ми до цієї тематики повернемося після вивільнення коштів фінансування Міністерства оборони і армії, у нас будуть кошти, які ми можемо витратити на відновлення і на оці стипендії. Але ці стипендії мають стимулювати людину рухатися далі. Оце ми маємо з вами відпрацювати. Комітет це пропонував.

КАЛМИКОВА Н.Ф. Подумати, як це зробити. Тому що коли ми говоримо і виділяємо величезні гроші на людей, які мають обслуговувати ветеранів, а при тому ветеранам нічого не перепадає, вони з цього нічого не бачать, то це викликає виключно негатив...

ГОЛОВУЮЧА. Має бути інфраструктура і має бути підтримка, і ця підтримка має бути виважена. І про це ми казали, до речі, у травні, коли спілкувались з Міжнародним валютним фондом, щоб вони передбачали і Міністерство фінансів щоб теж передбачало цю суму. Ви в комітеті знайдете тут тільки підтримку. У нас це обговорювалося неодноразово, тому ми за.

Гордієнко Тетяна, керівник Броварського міського ветеранського центру "Ветеран PRO". Я була ще недавно після того як тиждень, як відкрився цей ветеранський простір. Я думаю, що ми тут будемо зараз мати мову з жінкою, в якої родичі знаходяться, з одного боку, в Збройних Силах України, з другого боку, є родич, який у полоні. І тому ця жінка, мужня жінка, вона зараз є серцем Броварського міського ветеранського центру VETERAN PRO. Уклін вам великий, пані Тетяна.

Будь ласка, розкажіть нам, як працює центр і надалі, не тільки через тиждень по відкриттю, а і надалі. Скажіть всім про те, про що ми казали з жінками, попередніх виступаючих, про те, що Бровари – місце щасливих людей, про те, що і ваша мета, в тому числі зробити людей щасливими.

Будь ласка, пані Тетяна. Тетяна, ви з нами. Мікрофон... Так, чуємо.

ГОРДІЄНКО Т. Всім доброго дня. Дуже дякую за те, що дозволили приєднатися, за запрошення, нам це дуже важливо. Стосовно нашого ветеранського хабу, VETERAN PRO працює вже два тижні. Те, що ми собі представляли, уявляли, те, як воно працює на практиці, сходиться. Нас уже відвідало 77 осіб. Не просто відвідало, а ми закрили вже потреби з ними. Навіть з цих ветеранів була одна така кризова ситуація про військового, коли його не розуміє суспільство, коли суспільство не готове до того, що військовий повернувся до звичайно, до цивільного життя і працює зараз на роботі, і його просто не розуміло керівництво. Ми вирішили це питання. Зараз він знайшов, не тільки закрили цю потребу, а він знайшов тут друзів серед наших ветеранів. Це дуже мене радує, дуже радує його емоційний стан,

який надалі в нього зараз є, емоційний стан його дружини, бо це також було важливо, не тільки піклуватися про ветеранів, ветеранок, а також про їхні сім'ї.

До нашого хабу були такі різні звернення і до медичного менеджера, це щодо лікування, протезування зубів, консультації вузьких спеціалістів, допомога в укладенні декларацій з сімейними лікарями. До Пенсійного фонду, це 15 випадків, включаючи призначення пільг та перерахування. Центр зайнятості також опрацював три звернення щодо працевлаштування. Це були консультації різного типу, одну приватну бесіду мав психолог, дев'ять первинних надав юрист.

Ми вважаємо, що одною з головних проблем це є нерозуміння суспільства військових, про те, що люди не розуміють, що військові зараз частково повертаються, хтось демобілізований, хтось через поранення, через вік, хлопці повертаються сюди, а їм важливо дуже зрозуміти те, що зараз тут нове життя і їм дуже важко інтегруватися, надзвичайно складно. Навіть вони ще в деяких випадках соромляться, навіть просто соромляться пройти першим у черзі чи пройти до ветеранського хабу, бо цього військового привела дружина, бо він би сам... їм ще це дуже складно. Тому ми робимо все, щоб першочергова наша задача – це контакт. Коли людина до нас приходить, ми встановлюємо з нею контакт, ми говоримо. Звісно, у нас є анкета для визначення потреб у наданні соціальних гарантій, пільг та допомог. Але в першу чергу це контакт, це розмова, це розуміння того, що тут їх почують, їхню проблему, не просто перевернуть на папері і забудуть, а допоможуть вирішити.

Ми почали такий нестандартний захід, нестандартний урок миру за участі ветерана. До нас звернулися діти одного з наших ліцеїв броварських і ми провели їм нестандартний урок миру. Адже важливо розуміти, що наше майбутнє знаходиться в дітях, навіть не майбутнє, а теперішнє, тому нам було важливо, щоб ветеран поділився своїм досвідом і щоб діти зрозуміли, наскільки це складно, але важливо і дуже необхідно розуміти цих ветеранів,

бути готовими до того, що скоро прийде велика кількість людей. І серед цих дітей також були дітки, в яких батьки служать, в яких навіть був полеглий захисник. Тому важливо працювати не тільки із сім'ями, а також із дітьми як з окремою ланкою.

Проведена у нас аналітика по дозвіллю. Зараз ми відбираємо різні аспекти, будемо проводити різні заходи. Від військових, які знаходяться тут, у нас планується захід, який має назву "Спільний голос. Відкритий діалог з ветеранами". Це такий буде захід, де вони зможуть поділитися власними історіями в форматі вільний мікрофон. Тобто вони зможуть поговорити, бо військовий військового краще зрозуміє, ніж будь-який спеціаліст.

Також плануємо ще ярмарку вакансій. Будемо дуже дозовано подавати інформацію, бо для військовослужбовців є багато яких аспектів не зрозумілих, тому ми все подаємо дуже дозовано, працюємо над дозвіллям, стараємося відновити хоча б частину того втраченого часу, який забрала війна у військових та їхніх сімей, тому організуємо дозвілля для родин з дітками, з дружинами, а також для спілкування з побратимами.

Наразі хаб активно працює, приходять військові не тільки за потребами, а й познайомитись, що таке ветеранський простір. Для них це нове, і ми вже маємо п'ять позитивних відгуків від військовослужбовців.

Ну, і як ви зазначили, Бровари – місто щасливих людей і Ветеран Хаб є цьому прикладом. Дякую.

ГОЛОВУЮЧА. Дякую. Дякую, пані Тетяно.

Гацура-Яворська Тетяна, керівник реабілітаційного центру "Ланка", будь ласка, 5 хвилин. "Ланка", ГО, реабілітаційний центр.

ГАЦУРА-ЯВОРСЬКА Т. Доброго дня! Так, Громадська організація "Ланка", так, реабілітаційний центр.

Доброго дня, шановні учасники! Я прошу звернути увагу на ветеранів-іноземців. Ми з літа 2023 року допомагаємо в реабілітації ветеранам та

нинішнім військовим ЗСУ і за рік роботи 75 відсотків наших клієнтів були іноземними добровольцями. Таке співвідношення є закономірним, адже іноземні громадяни часто не мають в Україні власного житла, сім'ї, соціальних зв'язків та заощаджень. Інформація про кількість іноземних добровольців, які служать в лавах ЗСУ, засекречена, але за інформацією зі СМІ це не менше 20 тисяч людей.

Виходячи з практики своєї роботи та чинного законодавства України, практики його застосування, іноземні добровольці-ветерани не мають можливості отримати доступ до послуг у закладах соціального захисту, охорони здоров'я, освіти та центрах надання адміністративних послуг, а також отримувати пенсію по інвалідності, пов'язану із захистом Батьківщини, оскільки для тримання таких послуг та пенсій необхідна наявність посвідки на проживання в Україні.

Ми вітаємо останні новини про внесення змін до законодавства України, за яким іноземні добровольці можуть отримати право на проживання чи громадянство України. Це справді великий крок вперед і може вирішити багато проблем. Водночас наша радість дуже обережна, оскільки незрозуміло, як це буде впроваджено на практиці і чи достатні ці зміни, щоб міграційна служба почала приймати та позитивно розглядати запити на дозвіл на проживання.

Зазначимо, що для добровольців з деяких країн, Росії, Білорусі та Грузії, дозвіл на проживання в Україні життєво необхідний, оскільки вони не можуть повернутися до країн свого походження через кримінальне переслідування за участь у бойових діях на боці України. Отже, якщо прийняті зміни до законодавства спрацюють на практиці і іноземні добровольці зможуть безперешкодно отримати тимчасовий або постійний вид на проживання, залишаються ще дві проблеми, на які ми просимо звернути увагу комітету Верховної Ради і інші комітети, і міністерства.

Як уже було зазначено вище, громадяни таких країн, як Грузія, Білорусь чи Росія, на батьківщині переслідуються за участь у бойових діях на

стороні України і вони не можуть користуватися консульськими послугами своїх країн. Тобто якщо у них закінчився термін дії паспорта або цей документ було втрачено, або згорів, у них немає жодного документа для перетину кордону України в майбутньому для реабілітації чи вирішення інших питань. Для таких ветеранів-іноземців з видом на проживання в Україні має видаватися проїзний документ іноземця, як це працює в європейських країнах, або які видається тим, хто отримує статус біженця в Україні.

І друге питання – це доступ до реабілітації та медицини всередині України. Важливо, щоб іноземні ветерани мали повний доступ до соціальних та медичних послуг на рівні з іншими ветеранами ЗСУ. На сьогоднішній день іноземці, люди з інвалідністю та учасники бойових, частіше можуть отримувати ці послуги ніж за наявності страхового полісу, і ми рекомендуємо в цьому питанні зрівняти в правах з громадянами України.

Це все. Дякую за увагу.

ГОЛОВУЮЧА. Дякую, пані Тетяно.

Надзвичайно важлива і цікава ваша промова, тому що наш комітет іноземцями не займався. Тепер я думаю, що нам потрібно, щоб хтось з наших народних депутатів за це взявся. Це тема Задорожного Андрія, Комітет щодо прав людини, і вони там, власне, приймали закон президентський наш про те, що громадянство... іноземні легіони наші можуть отримати громадянство. Я, по-перше, вдячна всім цим людям, 20 тисяч і навіть може більше, але їм велика подяка, що вони допомагають нам захищати наші кордони. І я думаю, що проблеми в наданні державних послуг частини вони не мають мати, в тому числі думаю, що вони не мають мати проблем із отриманням лікування щонайменше на рівні того, як отримують наші воїни, але це потрібно все перевірити. І я б чекала вас у нашому комітеті для того, щоб ми обговорили в тому числі і працевлаштування людей з інвалідністю, отримання освіти іноземцями, а саме тих, хто захищав, учасниками бойових дій в Україні, і

яким чином має отримуватися посвідка на проживання в Україні, тому що ми досі не імплементували директиву ЄС щодо "єдиного вікна", щодо отримання посвідки на проживання і працевлаштування, у нас там дуже така розрізнена система. Частиною з цієї проблематики опікується наш комітет в частині працевлаштування іноземців, але тепер ми розуміємо, що нам потрібно працевлаштування іноземців, які є учасниками бойових дій нашими, нам потрібно продумувати цей кластер, яким чином захищати цих людей, щоб вони були захищені на рівні.

У мене велике прохання, по-перше, я буду просити свою помічницю, щоб ми зв'язалися окремо, і цю проблематику, опис цієї проблематики, якщо він у вас є, ви готували виступ, ми зараз його розшифруємо, але щоб ви його виклали на папері. Ми подумаємо тут серед наших народних депутатів, хто візьметься як лідер вести цей процес. Може, Тетяна Циба готова буде, я думаю, що вона у нас потужна, може це зробити.

КАЛМИКОВА Н.Ф. Я би хотіла прокоментувати, з вашого дозволу.

ГОЛОВУЮЧА. Да, пані Наталія, будь ласка.

КАЛМИКОВА Н.Ф. Минулого тижня Міністерство оборони уже винесло на уряд і уряд затвердив зміни до законодавства, які дозволять служити іноземцям в українських Збройних Силах. Значить, проект закону іде на Верховну Раду і я думаю, що важливо теж на нього подивитися з точки зору вже коли людина звільняється зі служби, подивитись, можливо, там якісь ще необхідно буде між першим і другим читанням внести зміни. Тому я із задоволенням, сконтакуйтеся зі мною, я веду цей трек, вела цей трек в Міністерстві оборони і буду продовжувати його, тому що це важливий трек, який не можна просто лишити сам по собі. Буду чекати від вас, щоб ви обговорили і подивились.

ГОЛОВУЮЧА. Дякую, пані Наталія.

Я теж попрошу, щоб це взяли на контроль, і всі наші народні депутати зараз присутні взяли на контроль щодо другого читання, там потрібно робити правки, які стосуються саме постдемобілізації, це потрібно брати.

Гічун В'ячеслав Сафронович, начальник відділу психічного здоров'я військово-медичного управління Служби безпеки України. Оце те саме психічне здоров'я нації, про яке ми згадували, але поки що детально не говорили.

Будь ласка, пан В'ячеслав.

ГІЧУН В.С. Доброго дня! Питання збереження психічного здоров'я є важливим для бойового складу Служби безпеки України, діяльність якого належить до складних видів служби. Особливу актуальність проблема збереження психічного здоров'я військовослужбовця набуває в умовах дії в країн режиму воєнного стану та їх безпосередньою участю в бойових діях внаслідок агресії Російської Федерації проти України. Вирішення зазначеного питання потребує системного підходу, і в Служби безпеки України здійснюється відповідно до розробленої відповідної концепції, яка розрахована на найближчі п'ять років.

Враховуючи специфіку діяльності відомства відповідно до відомчих нормативних документів, у Служби безпеки України створена система медико-психологічного супроводу військовослужбовців особового складу та колишніх військовослужбовців. І ця система включає комплекс організаційних психологічних та медичних заходів, спрямованих на збереження або відновлення психічного здоров'я і професійної працездатності, тобто боєздатності військовослужбовців до, під час та після виконання службових обов'язків в умовах впливу психотравмуючих чинників.

Основи зазначеної системи складають профілактичні заходи, в тому числі якісний первинний відбір кандидатів на військову службу з

урахуванням їх адаптаційних можливостей. Адаптаційні можливості військовослужбовців – це запорука поствоєнної адаптації колишніх військовослужбовців.

Медико-психологічне супроводження включає психологічне, тобто психологічну діагностику індивідуально-психологічних особливостей, перебіг психічних процесів, станів та властивостей військовослужбовця, психологічна допомога у вирішенні психологічних проблем у подоланні складної психологічної ситуації, психологічне консультування та інше. Та медичного супроводу, це медико-тактична підготовка, комплекс навчальних заходів з програми тактичної медицини, що проводяться з метою набуття навичок військовослужбовцями з надання домедичної, само і взаємодопомоги в умовах бою або при виникненні загрозових для їх життя і здоров'я станів.

Медико-психологічний супровід військовослужбовця починається з початку проходження військової служби до моменту закінчення військової служби, а потім після звільнення, та проводиться медичними працівниками закладів охорони здоров'я Служби безпеки України спільно з психологами підрозділів кадрового забезпечення.

Складовою медико-психологічного супроводження є медико-психологічна реабілітація, при проведенні якої здійснюється комплекс лікувальних, реабілітаційних, оздоровчих та психологічних заходів, які спрямовані на нормалізацію функціонального стану організму з метою відновлення професійної працездатності або боєздатності та соціальної активності військовослужбовців, які зазнали психотравмуючих чинників.

Військовослужбовці після повернення до місця постійної дислокації після виконання службових обов'язків в умовах впливу психотравмуючих чинників направляються для проходження медичного огляду до закладів охорони здоров'я Служби безпеки України. За результатами медичного огляду військовослужбовців лікарсько-консультативною комісією закладу охорони здоров'я виділяються наступні групи військовослужбовців: повністю

здорові, які зберегли працездатність і продовжують військову діяльність відповідно до посадових обов'язків. Друга група – особи, які мають ознаки психічних травм або психологічної дезадаптації і потребують медико-психологічної реабілітації з метою відновлення працездатності і повернення до виконання посадових обов'язків. Третя група – особи, які отримали серйозні поранення і травми, захворювання і які потребують комплексного лікування і медичної реабілітації, за результатами яких буде винесене рішення щодо їх придатності до подальшої військової служби. І четверта група – це особи, які мають ознаки психічних та поведінкових розладів і потребують обстеження у закладах, спеціалізованих закладах, це надання психіатричної допомоги. Далі лікарська консультативна комісія приймає рішення про потребу у проведенні медико-психологічної реабілітації або реабілітаційного лікування з приводу травм, поранень або захворювань.

Медико-психологічна реабілітація проводиться на базі реабілітаційних відділень санаторних закладів Служби безпеки України та передбачає застосування мультидисциплінарних команд, до складу яких входять лікарі-психіатри, клінічні психологи, лікарі-психотерапевти.

Завдяки профілактичним заходам, в першу чергу якісному відбору за станом здоров'я...

ГОЛОВУЮЧА. Скільки вам ще потрібно, пан В'ячеслав? Я зрозуміла, що ви повністю імплементували всі нормативно-правові акти України в Службі безпеці, які були зроблені...

ГІЧУН В.С. Так. Дякую.

ГОЛОВУЮЧА. Дякую. Ми просто тут хочемо, ми серед народних депутатів спілкуємося, ми залюбки потрапимо до вашого відділу психічного здоров'я, подивимося, як ви працюєте безпосередньо.

ГІЧУН В.С. Дякую, Галина Миколаївна. Дякую.

ГОЛОВУЮЧА. Трегубов Едуард, громадська організація "Українське об'єднання "Мрія". Будь ласка, громадська організація.

ГОВОРУНОВА Р.О. Доброго дня. Едуард не зміг підключитися, на жаль, саме в час свого виступу, тому ми з колегою дуже коротко розкажемо про організацію і про монетизацію, саме яку ми презентуємо сьогодні.

ГОЛОВУЮЧА. Гарзд. Представляйтесь, колеги.

ГОВОРУНОВА Р.О. Мене звати Регіна Говорунова, я виконавчий директор організації. Наша команда підтримує родини загиблих, полонених та зниклих безвісти захисників. Реалізуємо гуманітарні проєкти, освітні гаджети тощо. Також закриваємо запити військових. І враховуючи те, що наш засновник ветеран, який отримав поранення, захищаючи Батьківщину, Юрій Гудименко, то ми робимо акцент в нашій діяльності саме на захист інтересів ветеранів.

З початку 2024 року ми працюємо над розробкою програми монетизації пільг на проїзд і на отримання земельних ділянок для ветеранів. Працюємо над білою книгою, яка буде включати саме аналіз законодавства, судових рішень, судових реформ і опитування ветеранів, ветеранських організацій. Також ми збирали публічну інформацію щодо забезпечення земельними ділянками. Саме цю білу книгу ми будемо презентувати, обговорювати з органами влади і ветеранськими організаціями ось. Зараз вона вже на фінальній стадії, тому що в жовтні розпочнемо цю діяльність.

Також хотіла б передати слово своєму колезі юристу Сергію Гуревському. Сергію!

ГУРЕВСЬКИЙ С.С. Добрий день. Мене чути?

ГОЛОВУЮЧА. Вас чутно, так, давайте.

ГУРЕВСЬКИЙ С.С. Добрий день, вельмишановне панство, дякую за надане слово. Я в деяких ключових моментах доповню свою колегу не буду все переказувати.

ГОЛОВУЮЧА. Представляйтесь, будь ласка, представляйтесь.

ГУРЕВСЬКИЙ С.С. Моє прізвище Гуревський, звати мене Сергій, я – представник громадської організації "Українське об'єднання "Мрія". І в доповнення своєї колеги, вона вже зазначила, що ми працюємо над такою проблемою, як пільги для ветеранів. І хочу сказати, що наша громадська організація за суспільну справедливість, за обороноздатність та державні цінності.

Саме зараз виникла дуже така актуальна і водночас непроста проблема, це щодо надання і використання пільг. І наша ідея полягає в тому, що деякі ветерани не використовують свої надані пільги, наприклад, на транспорт, але можуть це перевести, монетизувати і перевести в грошову собі форму.

Така ж сама проблема і виникла із земельними ділянками. І наша ідея тут полягає в тому, що людина може оцінку землі перевести собі в грошову форму і розпорядитися цими коштами на власний розсуд. І буде збережена і надана пільга ветерану, і водночас буде захищена, як кажуть, соціальна справедливість відстояна.

Ми як громадська організація будемо ініціювати, будемо подавати, будемо захищати і відстоювати права ветеранів. І ми будемо всіляко включатися в законодавчі процеси, а саме: при розробці проектів законів ми будемо, і законодавчих актів, зокрема, проекту Закону України про основні засади ветеранської політики в Україні і включати в текст правову норму щодо можливості надання пільг для ветеранів у грошовій формі, і також

будемо рекомендувати Кабінету Міністрів винести постанову, якою запровадити механізм надання ветеранам можливості обрати замість пільги на проїзд в натуральній формі фіксовану грошову суму з відображенням відповідної інформації в електронному кабінеті додаток "Дія".

Дякую.

ГОЛОВУЮЧА. Дякую.

Це чудова ініціатива. Ми вітаємо те, що ви підключилися до цієї проблематики. У нас в комітеті знаходиться чотири законопроекти, основний і три альтернативних різних фракцій і різних груп, щодо саме що робити з транспортними пільгами. Конкретно ця транспортна пільга, рішення поки що не знайдено, але якщо у вас є рецепт, то ми залюбки подивимося на цей законопроект і на ці ідеї. Дякуємо.

Павліченко Катерина Володимирівна – заступник міністра внутрішніх справ України, Міністерство внутрішніх справ. Пані Катерина, вітаємо вас в комітеті нашому.

ПАВЛІЧЕНКО К.В. Доброго дня всім! Дякую, Галина Миколаївна.

Перш за все хочу подякувати за таку чудову фахову дискусію, яка тут сьогодні розвертається, за обмін думками, обміном досвідом. Очевидно, дійсно, що тема ветеранів не тільки є актуальною на сьогоднішній день, про що вже сьогодні було неодноразово підчеркнуто, а вона ще є і наскрізною, всеохоплюючою. І саме такий всеохоплюючий підхід Міністерство внутрішніх справ намагається застосувати стосовно своїх ветеранів, учасників бойових дій, тому що, як ми неодноразово говорили вже про це, Міністерство внутрішніх справ є другим після Міністерства оборони, звісно, за кількістю майбутніх ветеранів, оскільки багато наших підрозділів і перш за все Національної гвардії, і Державної прикордонної служби, Національної поліції залучаються до ведення бойових дій, отримують поранення, потрапляють в полон, є категорія зниклих безвісти, на жаль, або загиблих.

Тому в системі Міністерства внутрішніх справ ми фокусуємося саме на оцих категоріях, яких я щойно перерахувала. Це є нашим пріоритетом, це наші хлопці, які отримали поранення, це члени сімей загиблих, полонених, зниклих безвісти, а також категорія – звільнені з полону. Для цього в Міністерстві внутрішніх справ працюють в кожній області територіального медичного об'єднання сектори соціального захисту і супроводу, які направлені на те, щоб забезпечити цей соціальний супровід для наших працівників системи Міністерства внутрішніх справ, а також на роботу із членами родин тих категорій, яких я щойно перерахували.

Крім цього, окрім того, що в нас є при медичних об'єднаннях такі сектори, в нас ще є окремі структурні підрозділи соціального супроводу в наших ЦОВВ. Ми також переглядаємо підходи їхньої роботи, дивимося, яке навантаження є на цих всіх працівників. Насправді можу сказати, що не є все ідеально, тобто це все, звісно, що потребує певним часом проведення оцінки і коригування роботи, що і робить наш Департамент соціального супроводу, який створений нещодавно, до речі, в Міністерстві внутрішніх справ рішенням нашого міністра.

І у всій цій роботі ми намагаємося посилити якимись такими нашими окремими внутрішньовідомчими електронними сервісами, сервісами чи серверами, які сьогодні – це є електронний кабінет постраждалого, він є доступний на сайті Міністерства внутрішніх справ. І ці категорії, які я перерахувала, якщо хлопці отримали поранення або повернулися з полону, вони можуть ідентифікуватися, зайти в цей кабінет і отримати певну довідкову інформацію стосовно себе, певну підтримку, зв'язатися зі своїм супровідником. І ця насправді база, вона також є ще і допомогою для наших супровідників, бо вони, в принципі, через неї певним чином можуть комунікувати, в тому числі і психологи можуть мати доступ до наших військовослужбовців.

Окремим напрямком є – це працевлаштування, зокрема тих, які в подальшому не можуть проходити службу в Міністерстві внутрішніх справ у

зв'язку зокрема зі станом здоров'я. Тут хотіла би відмітити, в нас є меморандум, який підписаний з Державним центром зайнятості, і він передбачає план спільної роботи з працевлаштування, навчання і перенавчання наших фахівців і є позитивні випадки, коли нам вдавалося допомогти з наступним працевлаштуванням через центр зайнятості, але перше завдання для нас – це спробувати все ж таки зберегти нашого працівника в системі Міністерства внутрішніх справ. Тому ми думаємо як йому запропонувати якісь альтернативні посади, які він може займати за станом здоров'я. Інколи це цивільний найм, але там насправді виникає питання, проблема в тому, що посада, цивільний найм, державна служба, вона є нижчеоплачуваною і в зв'язку з цим хлопці не дуже, м'яко кажучи, охотно погоджуються на це.

Також ми підтримуємо і всі ті ініціативи, які впроваджуються іншими міністерствами, зокрема зараз ми підхопили ініціативу ветеранського спорту, спорт для ветеранів. У нас є свої бази в Міністерстві внутрішніх справ, спортивні майданчики, які ми намагаємося зробити доступними для наших хлопців, які отримали поранення, бо розуміємо, що це найкращий варіант для реабілітації і це має стати частиною цієї реабілітації, саме спортивні навантаження. Це проєкт іншого міністерства, але ми його намагаємося також в рамках нашого відомства спробувати реалізувати.

Крім того, я думаю, що ви знаєте, що в нас ще є автошколи для людей з інвалідністю. Вони дещо є ширшими, не тільки для ветеранів, а для тих всіх людей, які мають порушення опорно-рухового апарату, але це також в тому числі і учасники бойових дій, і ветерани, де можуть пройти навчання або перенавчання керуванню транспортним засобом.

І насамкінець, але не менш важливе, це безпекові ліцеї, які запрацювали цього року в п'яти локаціях, і вони... в п'яти областях України, десятий клас, діти, перш за все, категорії загиблих ветеранів, учасників бойових дій. Це, мабуть, основне, на що хотіла би звернути увагу сьогодні на цьому засіданні. Але ми розуміємо, що працювати є ще над чим багато, тому

що кількість ветеранів збільшується, тому тут Міністерство внутрішніх справ готове буде продовжувати працювати над тими ініціативами, які започатковуються і в міністерствах, і в громадському секторі.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧА. Дякую.

Я думаю, що всім органам, які мають військовослужбовців у своєму складі, треба брати приклад з Міністерства внутрішніх справ щодо організації патронатної служби. Ми сьогодні почули і про роботу СБУ в частині психічного здоров'я, і про... Наталія Калмикова нам розповідає, яким чином змінюється Міністерство оборони. В будь-якому випадку я думаю, що в МВС ця служба розбудована набагато краще.

Голодюк Світлана Михайлівна, директорка НП "Вінницький обласний клінічний медичний реабілітаційний центр ветеранів війни та радіаційного захисту населення Вінницької обласної ради". Будь ласка, пані Світлана.

ГОЛОДЮК С.М. Доброго дня, шановна Галина Миколаївна, шановні народні депутати і всі присутні! Дякую за можливість поділитися досвідом. Прошу?

ГОЛОВУЮЧА. Це я кажу пану Анатолію, щоб він повертався, якщо зможе, у нього захід зараз. Давайте.

ГОЛОДЮК С.М. Дякую за можливість поділитися досвідом роботи нашого медичного закладу, в якому надаються... Не знаю, ми підготували презентацію, але... Якщо можна, ми її продемонструємо, якщо ні, тоді я так розкажу.

ГОЛОВУЮЧА. У вас є уже права на демонстрацію презентації. Будь ласка.

ГОЛОДЮК С.М. Добре. Хочу зразу сказати, що всі світлини з дозволу наших пацієнтів погоджені, тому я розкажу, поділюся нашим досвідом медичної допомоги ветеранам та військовослужбовцям. Це реабілітаційна та соціальна адаптація. У закладі вдалося поєднати допомогу як військовослужбовцям, так і ветеранам, учасникам бойових дій і інвалідам війни, а також родинам загиблих і родинам цих ветеранів, і іншим представникам, які потребують медичної допомоги.

І наш заклад відноситься до єдиної медичної спільноти Вінниччини. І дуже гарно створено середовище, де перебуваючи ветерани і інші військові, вони, як самі з їхніх слів, вони кажуть, що вони перебувають свої серед своїх.

У закладі є можливість надання такої медичної допомоги, як стаціонарна допомога, це терапевтичне, неврологічне, хірургічне відділення, а також реабілітаційна допомога. На базі нашого реабілітаційного відділення, входить до мережі національної реабілітаційної мережі RECOVERY Україна, і вже більше року надаються реабілітаційні послуги у сучасному реабілітаційному центрі з сучасним реабілітаційним обладнанням, де сформовані сучасні мультидисциплінарні реабілітаційні команди. А також наші пацієнти можуть отримати допомогу як діагностичну, так і консультаційну, що сприяє у поданні документів на МСЕК, якщо потрібно, це консультація вузьких спеціалістів. Що важливо, при закладі є ще внутрішня наша ВЛК, де також можна підготувати всі документи, проходячи лікування, до подачі на ВЛК.

І зараз, в цьому році, ми почали працювати за пакетом зубопротезування та зуболікування. Перебуваючи чи військовий, чи ветеран на стаціонарному лікуванні, одночасно може пройти зуболікування та зубопротезування. І ось маючи такий комплекс медичної складової, ми побачили, що надаючи оцю комплексну лікувальну та реабілітаційну допомогу, що пацієнти військові, ветерани не є тільки з Вінниці чи з Вінницької області, це географія цих людей стала вся Україна, а також і з-за

кордону. Тому само нас підштовхнуло до того, що потребуємо ще підтримки, соціальної підтримки.

Так, на сьогодні ми працюємо більш як 50 громадськими організаціями і соціальними закладами. Маємо меморандум з центром зайнятості. Побачили, що перед тим як проходити лікування, коли пацієнт стурбований, військовий пацієнт стурбований, що немає всіх довідок чи ще є якісь питання, він неактивно включається в цю реабілітацію чи в лікування. Тут нам на допомогу прийшли представники ветеранського простору, Ветеран Хабу, де на їхній базі є військові адвокати, військові юристи. Ми почали їх запрошувати до нашого закладу і вони на місці почали вирішувати ці питання і надавати допомогу юридичну. А також залучаємо майстер-класи різні, арттерапію, каністерапію, іпотерапію, прогулянки містом. Так як я вже казала, що це не тільки вінничани з міста Вінниці. Тому є можливість продумати екскурсії так, щоб це було зручно і доступно для наших пацієнтів. Виїзди на рибалку, тому що курси лікування, вони є тривалими. До нас попадають пацієнти тоді, коли вони пройшли гострі стадії, а у нас уже на такому довготривалому лікуванні. Тому така тісна співпраця з соціальними службами, з центром зайнятості, які приходять саме до нас у заклад і розповідають про можливості подальшого навчання, працевлаштування.

Також працюємо з військовими капеланами, які приїжджаючи з передової, приїзять, зустрічаються, передають вітання від військових з передової для своїх побратимів. Карітас... Представники Карітасу, наприклад, допомагають нам організувати, коли потрібно постригти, запрошують перукарів саме на базу нашого закладу і тут організуються такі можливості. Помічник ветерана. Дуже часто приходять і також вони спілкуються на одній мові з військовими і з ветеранами.

Також хочу сказати, що маємо свою уже таку традицію, яку відпрацювали від початку повномасштабного вторгнення, вітаємо кожного військового чи ветерана, якщо в нього день народження. Робимо вітальну листівку з фото нашого закладу і більшістю колективу, і з лікуючим лікарем

приходимо і вітаємо такого захисника чи захисницю. Долучаємо на свята, на Різдво, на Миколая...

ГОЛОВУЮЧА. Дякую, дякую. Дивіться, надзвичайно приємно дивитися на світлини і вас слухати. А в мене таке питання. А звідки ви берете реєстр ветеранів? От немає сьогодні обміну інформацією між Міністерством ветеранів і місцевими громадами, а як ви організуєте свій реєстр ветеранів, з якими ви працюєте? Це реклама вашого закладу чи от як ви...

ГОЛОДЮК С.М. Ми працюємо... Дякую за запитання. Хочу сказати, що нам у цьому допомагають соціальні служби, також ми проводимо таку інформативну...

ГОЛОВУЮЧА. В соціальній служби теж немає повного переліку. От як ваша громада...

ГОЛОДЮК С.М. Громадами, громадами.

ГОЛОВУЮЧА. ...до вас повертається.

ГОЛОДЮК С.М. В нас проходять лікування і військові, і вони переходять у статус ветеранів. Уже буває так, що навіть у нашому закладі, але...

ГОЛОВУЮЧА. Зрозуміло.

ГОЛОДЮК С.М. Ще дуже важлива інформаційна така складова, постійно на телевізії, на радіо, по радіо маємо активну...

ГОЛОВУЮЧА. Вам дають там хвилини, оплачують, да, чи це соціальна реклама і ви таким чином робите...

ГОЛОДЮК С.М. І ми розказуємо про те, що ми є таким закладом і щоб до нас зверталися ветерани, їхні сім'ї, їхні родини для того, щоб саме тут отримати оцю медичну допомогу.

ГОЛОВУЮЧА. Дякую. Дякую, пані Світлана. Ви така світла, як ваше ім'я. Ви молодець. Дякую. Я думаю, що всім дуже приємно подивитися. Дякую, що ветерани надали можливість подивитися на їх обличчя після того, як вони повертаються в громади. Дякую, пані Світлано. Думаю, що до Вінниці, хто хоче, може приїхати за тим, щоб взяти досвід.

Позняк Сергій Станіславович, голова Асоціації підприємців-ветеранів АТО, будь ласка. Пане Сергію, ви з нами? Був, але, здається, що нема.

Доки він підключається, або доки його знайдуть, Булах Лада. Пані Лада, ви з нами?

БУЛАХ Л.В. Да-да-да, я тут, я все слухаю.

ГОЛОВУЮЧА. Пані Лада, да, вітаю вас. Я хочу представити вам: це народна депутатка України член фракції "Слуга народу". Вона хоча і не входить до складу нашого Комітету з питань соціальної політики та захисту прав ветеранів, водночас вона входить до складу чотирьох комітетів у парламенті, які займаються соціальними питаннями, а саме: до Комітету з охорони здоров'я. Чотири комітети: це наш комітет соціальний, охорони здоров'я, освіти і пана Потураєва – гуманітарні проблеми. Оці чотири комітету – це разом, це той склад гуманітарно-соціального захисту, який надає парламент, готуючи законопроекти.

Пані Ладо, будь ласка, як очільниця групи і лідерка проекту про психічне здоров'я нації. Будь ласка.

БУЛАХ Л.В. Так, мене чутно? Бо в мене тут навушники вже сідають.

ГОЛОВУЮЧА. Чутно, чутно.

БУЛАХ Л.В. Чутно. Так, я... хочу сказати, що моя функція тут і роль – це все ж таки розповісти як представниці Комітету здоров'я нації, що ж Комітет здоров'я нації намагається зробити у вирішенні проблеми, загальнонаціональної насправді проблеми – це збереження психічного здоров'я в Україні населення. І дійсно над цим питанням працювала Таня Циба і багато наших колег ще до повномасштабного вторгнення. Але працювали в контексті реалізації системи підтримки психічного здоров'я в рамках системи охорони здоров'я в Україні. І в результаті нашої роботи і наших колег з Міністерства здоров'я все ж таки визнали, що, і вивчаючи досвід інших країн, визнали, що це питання, яке ширше за межі системи охорони здоров'я України, і воно перебуває над і вміщує в себе охорону здоров'я, але охоплює і всі інші сфери діяльності українців, відповідно повинно запроваджувати свої послуги в максимальній кількості інших міністерств України.

Так от просто хочу трішечки актуалізувати проблему, над якою працюватимуть і державні, і громадські об'єднання з метою збереження психічного здоров'я України. Коли у людини болить щось фізичне, ми можемо діагностувати, зробити якусь комплексну діагностику КТ, МРТ, чітко визначити орган або систему, яка захворіває, ми можемо чітко сказати, і пацієнт може визнати, що щось у нього болить, а якась частина тіла здорова. Якщо у людині є душевний біль, то болить він... На жаль, психіка людини вона є неподільною, і якщо вона захворіває, то людина відчуває цілодобово... вся свідомість людини вона болить, і ця свідомість її неможливо ніяк дослідити, крім розмови. Ніякими надпотужними технологіями ми не можемо визначити ступінь захворювання психічної

системи людини, крім як розмови. І саме для цього націлені і послуги з психологічної підтримки, і психологічні консультації, і консультування психотерапевтів.

Відповідно з лютого 2024 року я разом з нашими колегами по парламенту, разом з колегами з Центру психічного здоров'я, разом з колегами з офісу першої леді почали роботу над великим Законом України про систему охорону психічного здоров'я України. Наразі сьогодні вже мої колеги ознайомлені з драфтом законопроекту України і разом з колегами з Державного центру психічного здоров'я ми доопрацьовуємо цей законопроект. Плануємо його реєстрацію у вересні, тобто в цьому місяці після широких обговорень, на які вже в Комітет здоров'я нації ми запрошуємо всіх стейкхолдерів, як з громадського сектору, так і з міжнародних організацій, так і з органів державної влади виконавчої, щоб все ж таки ще до реєстрації мати час на його доопрацювання.

Зупинюсь тільки на структурі законопроекту, він великий, він новий, він охоплює всі центральні органи виконавчої влади, складається з п'яти розділів: Загальні положення, система охорони психічного здоров'я, види допомоги у сфері психічного здоров'я, профілактика психічного здоров'я, популяризація психічного здоров'я. Відповідно дуже важливі розділи: це кадрове, наукове і фінансове забезпечення системи психічного здоров'я; контроль над діяльністю надаваних послуг з психічного здоров'я і "Прикінцеві та перехідні положення".

Дуже важливо, що законопроект був, скажімо, створений на базі існуючих ефективних моделей Сполучених Штатів Америки, Ізраїлю, Канади і навіть Австралії. Тобто все ж таки ми залучали саме ефективний досвід тих країн, які навчилися визнавати цінність психічного здоров'я, профілакувати захворювання психічного здоров'я і надавати різні форми допомоги і підтримки особам з різними потребами у сфері психічного здоров'я.

Не буду затримувати вашу увагу, але просто анонсую, що у вересня реєструємо, доопрацьовуємо. І я маю надію і сподівання, що в цьому році

парламент спроможний прийняти в першому і другому читанні, тому що, як і монобільшість, так і опозиція усвідомлює важливість цього законопроекту.

Дякую, друзі, за увагу. І запрошую до співпраці.

ГОЛОВУЮЧА. Дякую. Ми почули всі. Я думаю, що всі громадські організації почули, що законопроект цей пишеться, будь ласка, долучайтесь до Комітету охорони здоров'я і до пані Лади як до лідерки підготовки цього законопроекту.

Позняк Сергій з'явився у нас на зв'язку, чи ні? Якщо немає, то я передаю слово громадській організації "Жінки зі сталі". У вас дві особи піднімали руки Таміла Алексик і Зарицька Наталія. Будь ласка, хто у вас, чи ви разом, дівчата? Жінки зі сталі.

ЗАРИЦЬКА Н. Наталія Зарицька виступить, пані Галино. Вітаю всіх! На сьогодні я хотіла би актуалізувати дуже важливе питання, з яким ми зіткнулися і в особистій практиці, і загально, комунікуючи з іншими громадськими організаціями, які опікуються звільненими з полону військовослужбовцями. На сьогодні немає долучення судмедекспертів до справи засвідчення тортур і катувань, отриманих в полоні, та встановлення кореляції між набутими травмами та захворюваннями, каліцтвами, травмами, які виникли після того. Відповідно до статті 242 КПК України слідчий або прокурор зобов'язані за наявності тілесних ушкоджень направляти на судмедекспертизу. На жаль, сьогодні цього не відбувається. Справа об'єднана в одну, передана в СБУ, слідчі не комунікують зі звільненими.

Що відбувається? По-перше, ми втрачаємо можливість засвідчити наслідки ворожого полону як на індивідуальному рівні, тобто далі неможливо рухатися з здобуттям статусу жертви катувань на міжнародному рівні. І, по-друге, ми втрачаємо можливість належним чином зафіксувати воєнні злочини росіян. І це таке обширне, масштабне ветеранське питання на сьогодні, яке стосується тих ветеранів, які мають важкий травматичний

досвід. Це стосується і звільнених раніше з полону військових і цивільних, і тих, яких вдалося державі Україна визволити в крайні обміни. Ми комунікуємо з родичами, з головами громадських організацій, чиїх синів вдалося вирвати з ворожих лап.

Я би просила, будь ласка, звернути увагу на це питання, ми направили листи Генеральному прокурору, офісу Лубінця, Голові СБУ і просила би шановний комітет також поставити це питання на порядок денний. Наразі що ми бачимо з реабілітацією? Є позитивні зрушення, тому я вдячна дуже і парламентським ініціативам, і ініціативам, які прокомунікувала Катерина Павліченко від МВС, і громадським організаціям, дуже відчутна ваша допомога, сприяння, дійсно, є зрушення в цьому питанні. І, до речі, Мін'юст в особі Андрія Гальченка, вони теж готові підключитися до засвідчень психологічної шкоди і оцінки матеріальної шкоди внаслідок моральної травматизації.

Стосовно військових частин хотілось би також, щоб було розуміння. Оскільки, коли подаються особи, які набули інвалідності внаслідок бойових дій і полону, на виплати одноразової грошової допомоги, пенсійного забезпечення, оформлення пенсійного посвідчення, документи розглядають місяцями, незрозуміло на якій стадії вони перебувають, неможливо відслідкувати і створюються штучні бюрократичні перепони, треба військовим брати додатково довідки з усіх попередніх військових частин, що вони не отримували там допомоги, хоча це можна робити просто однією довідкою від Міноборони. Тому тут треба закривати цю штучну бюрократичну перепону, ми були би вдячні за сприяння.

Ще раз усім дякую, не буду перебирати час.

ГОЛОВУЮЧА. Дякую, пані Наталія.

Якщо ви не проти, я би просила, щоб ми зустрілися разом от з пані Тетяною Цибою, зі мною, і я запрошу Комітет правоохоронний, там Павлюк Максим може долучитися потужно до того, що ми можемо зробити швидко

для врегулювання цього питання, воно таке... І особливо вдячна за те, що ви зачепили питання неможливості відстежувати, як чорний ящик, да, тобто подаються документи, а що відбувається з ними. Це у нас відбувається в багатьох, в наданні багатьох державних послуг. Водночас нам потрібно, в тому числі і МСЕК, от коли ми подаємо туди документи, що там відбувається, яким чином вони працюють, коли людина отримує зворотний зв'язок, це не є зрозумілим. Давайте ми зустрінемося і подумаємо, що потрібно зробити, ми підключимо може своїх юристів, ви своїх, яким чином це можна врегулювати саме через парламент, якщо ви не проти.

ЗАРИЦЬКА Н. Так, пані Галино, дуже вам дякую за підтримку. Також в комунікації зараз Координаційний штаб з питань поводження з військовополоненими, намітили на 23 вересня спільну таку робочу нараду, тому що ми не хочемо артикулювати поки це питання в просторі, тому що від цього виграє тільки ворог, що у нас тут внутрішні такі лаги і негаразди. І дуже вдячна Тарасу Тарасенку, який теж підключається, це депутат народний.

Дякую, зустрінемося. Дякую.

ГОЛОВУЮЧА. Дякую, пані Наталя.

Да, будь ласка, пані Тетяна.

ЦИБА Т.В. Я перепрошую, ми ще говорили з декількома матерями полонених і ми ще зараз розглядаємо можливість того, що вони говорять, що полонені, які дуже тривалий термін знаходяться у ув'язненні, що вони потребують іншої реабілітації. То, можливо, ми, до речі, і це питання... бо там інший підхід має бути.

ГОЛОВУЮЧА. Дякую.

З'явився Подоляк Сергій чи ні? Він записаний у нас був. Якщо ні, якщо, пане Сергію немає вас? Немає.

Оксана Коляда, благодійний фонд "Інформаційно-координаційний центр" і громадська спілка "Дім ветерана". Будь ласка, пані Оксано.

КОЛЯДА О.В. Всім доброго дня! Оксана Коляда, голова правління "Простору можливостей". Галина Миколаївна, то було ще в 2017 році, вас певно теж...

ГОЛОВУЮЧА. Уявляєте, я ще питаю в секретаріаті, кажу посаду мені пані Оксани, я знаю, що у вас є багато під вашим крилом розвивається громадських рухів.

КОЛЯДА О.В. Так, так.

Дякую ще раз за надане слово. "Простір можливостей" працює як на національному рівні, так і на місцевому, ми є співавторами концепції ветеранської політики. Пані Івона згадувала вже про нашу спільну роботу, в тому числі з Міністерством у справах ветеранів. Тут хочу подякувати, пані Наталя, за готовість продовжувати співпрацю з п'ятіркою організацій, які є авторами концепції ветеранської політики.

Ми працюємо з різними відомствами, з Міністерством соціальної політики, і пані Дарина згадувала про наш спільний проєкт по навчанню фахівців спеціальної сфери, близько 900 людей вже пройшли навчання. І я, напевно, цим людям більше дякую ніж нам за те, що ми їх вчимо, тому що ми від них отримуємо дуже багато складних кейсів, які потім лягають в конкретні зміни до законодавства.

Але так як мало часу, хочу повернутися до питання ветеранських просторів, бо це наша ключова тема, з якою ми працюємо. Наша організація також є координатором коаліції ветеранських просторів, куди входять 26 організацій. Це регіональні організації. На жаль, певна частка з них

залишилися на окупованих територіях або релоковані, але більшість досить активно працюючих. І працюють вони з 14-го року. Тобто перший міський львівський ветеранський центр надання допомоги ветеранам з'явився в 14-му. Зараз їх уже декілька філій по самому місту.

Я хочу поділитися досвідом саме, власне, функціонування і сталості таких організацій. Як показала наша практика, найоптимальнішим, найефективнішим форматом такої роботи є комунальна установа або заклад, коли громада, власне, вкладається своїми ресурсами в створення такого ветеранського простору, але на базі цього простору працює спільно або одна, або декілька громадських організацій, або благодійних організацій, що дає нам можливість отримувати фінансування як з місцевого бюджету, зокрема у вигляді приміщення, утримання цього приміщення і декількох ставок: директора, бухгалтера, до прикладу, адміністратора. А далі йде абсолютно різний набір проєктної діяльності, але з забезпечення стандартизованих послуг, про які згадувала вже пані Івона з Veteran Hub, і, власне, через цю проєктну діяльність ми можемо отримати фінансування на надання таких послуг.

Тут хочу вам сказати, що моя велика мрія, аби ці послуги фінансувалися з державного бюджету, бо ми згадували вже про можливість і психологічної допомоги через другий рівень надання психологічної підтримки, і соціальні послуги, зараз стоїть питання фахівця з супроводу ветеранів і демобілізованих осіб. І, власне, це якраз про ті фронт-офіси держави, про які ви, пані Галина, згадували.

Але треба спільно попрацювати і виконати домашнє завдання, бо поки що процедура закупівель держави або громади у недержавного сектору є не дуже простою і громадські організації, скажу вам відверто, навіть маючи достатньо вимогливі такі вимоги, вибачте, від міжнародних наших партнерів, все-таки більше співпрацюють з нашою міжнародною спільнотою в контексті проєктної діяльності, а держава могла би мати хороші послуги, які надаються професійними командами.

І, власне, держава через фінансування таких послуг може їх і стандартизувати. Тому що, якщо взяти Постанову 1338 на оплату психологів, то там чітко визначені і вимоги до надавачів послуг, і внесення їх до реєстру, правильно, і з чого ця послуга складається. Єдине, зараз спільнота, психологи спільно з нами, буде виходити стосовно перегляду фінансування такої послуги. Тому що 270 гривень за годину роботи психолога, ви розумієте, це зараз не дає можливостей нам знайти хороших надавачів. Те саме з соціальними послугами. Більшість ветеранських просторів нашої коаліції є суб'єктами надавачами соціальних послуг, але через складну процедуру не йдуть у співпрацю з Міністерством соціальної політики, і тут нам варто теж попрацювати.

Але в контексті сервісної складової, яка, власне, є надважливою, не треба губити завдання ветеранських просторів як формувачів спільноти ветеранської, тому що ми можемо відкрити суперсучасні центри з сервісною складовою, але не отримуємо там клієнта. Ми клієнта отримуємо там, де є наша спільнота. Тому, власне, дуже є таким непростим шляхом і, можливо, не зовсім коректним, коли ми штучно створюємо заклади і називаємо їх, до прикладу, ветеранськими просторами, начинюємо їх сервісами і не дивимось, чи є там навколо ветеранська спільнота. Тому маємо нанизувати сервіси там, де наша вже цільова аудиторія збирається. Ну, і не забуваємо, що перша потреба у ветеранах – це спілкування. Спілкування зі своїми, як і членів їх родин. Якщо, наприклад, говорити про складні наші аудиторії, родини зниклих безвісти, тих, хто в полоні, то там принцип рівний рівному, групи підтримки працюють краще за все.

Лише додам, що команда "Простору можливостей" працює спільно з Міністерством у справах ветеранів стосовно розробки вже більш деталізованих стандартів роботи ветеранського простору. Бо є наші методичні рекомендації нашої організації, вони широкі такі на 23 сторінках, є наказ Мінвету там, де вижимки з цих методичних рекомендацій. І зараз є

запит від Мінвету на розробку постанови з типовим положенням вже і все решта.

Тому, власне, моя теза така, що нам потрібно подивитись, що є реально працюючого, ефективного, а воно є, і піти туди, посилити їх можливим фінансуванням з державного бюджету у вигляді закупівель послуг, і якщо вони відповідають стандартам, затвердженим Міністерством у справах ветеранів, включити їх до реєстру, і відповідно всі користувачі, які потребують певних послуг, можуть знайти цю інформацію в реєстрі.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧА. Абсолютно, абсолютно, реєстрація, можливість фінансування, державний бюджет і те, що на помічника треба робити через стандарти послуг, які надаються. Допомога в отриманні юридичного статусу УБД вона стандартизована, її дуже просто описати.

До речі, сьогодні це не згадали, але Пенсійний фонд при отриманні житлово-комунальних послуг для родин учасників бойових дій, які зараз є військовослужбовцями, одночасно і ветеранами, і військовослужбовцями, у нас така створена система, колізія така юридична, водночас вони надали, експериментальною постановою Кабінету Міністрів вони надали право родині бути ініціаторами. Послугу отримує учасник бойових дій безпосередньо на свій рахунок, водночас є ініціатор, який ініціює цю послугу. І от помічник ветерана може бути в постановах Кабміну може бути ініціатором, який допомагає ветерану отримувати ту чи іншу послугу. Про це теж Міністерство ветеранів поки що не говорило. А інші органи це підхоплюють. Я думаю, що з Наталією Фернандівною ми це зробимо.

Дякую, пані Оксано, як завжди, за системний виступ, який можна враховувати в подальшій роботі.

Татаркін Костянтин, IREX, будь ласка, ваші 5 хвилин. Колеги, більше ніхто не записався, руки ніхто більше не піднімав. Я буду після цього йти на завершення, якщо не з'явився у нас Позняк Сергій.

Будь ласка, пане Костянтинне.

ТАТАРКІН К. Шановна Галино Миколаївно, шановні народні депутати, представники центральних органів виконавчої влади, обласних адміністрацій, громадськості та інші учасники слухань! Насправді мені потрібно до 2 хвилин. Я думаю, що я не буду займати багато вашого часу.

Як ви знаєте, IREX багато працює з ветеранськими спільнотами і взагалі з тематикою ветеранів. У нас є дві програми: програма інтеграції ветеранів та Український фонд швидкого реагування, які мають в своїх *(Не чути)* саме компоненту ветеранського вересень місяць цього року, такий вересень місяць можливостей, який IREX буде оголошувати постійно.

Я хочу швидко пройтися по одному конкурсу грантовому, мета якого підтримати громадські організації ветеранські на рівні громад або на рівні області, які працюють саме з таким фокусом. В чат я щойно закинув посилання на саме цей конкурс, ми дедлайн його продовжили до наступного понеділка, я закликаю всі громадські організації, а також органи влади, в тому числі на рівні області, звернути на це увагу. Бюджет щодо цього конкурсу до 85 тисяч доларів на один проєкт і достатньо широке портфоліо.

Окрім цього ми в IREX завершили і презентували минулого місяця дослідження з якісними результатами щодо потреб ветеранів. Це дослідження було проведено в цьому році, там достатньо детально описані саме всі-всі-всі потреби, які сьогодні турбують в першу чергу ветеранів та ветеранок. Я так само його зараз закину в чат і закликаю знову ж таки всіх, при підготовці заявок проєктних посилатися на це дослідження, тому що це є одні з найсвіжіших, так би мовити, даних, які є на сьогодні.

Ну, і зрозуміло, що в будь-якому випадку ми матимемо ще кілька конкурсів проєктних і прошу слідкувати на сторінках Програми реінтеграції ветеранів та Українського фонду швидкого реагування в фейсбуці, там буде вся детальна інформація.

Дякую за можливість.

ГОЛОВУЮЧА. Дякую, пане Костянтин.

Шановні колеги, шановні учасники наших слухань нашого парламентського комітету, ми в результаті наших сьогоднішніх слухань нарізали собі величезний такий шмат роботи. Я думаю, що ми такі слухання проводимо не так часто, але я думаю, що як тільки ми там виконаємо частину, наступний раз будемо вже звітувати, що ми зробили.

Ще раз нагадаю, що парламентський комітет є законодавчим органом в нашій країні, а тому народні депутати в першу чергу концентруються на законодавчій роботі, там, де є потреба в змінах закону, в швидких змінах закону для того, щоб ми швидко реагували на ситуацію. А також друга наша функція – це контрольна, контролювати, яким чином впроваджується той чи інший закон. Ці питання контрольні ми розглядаємо на засіданні наших комітетів, тому слідкуйте за порядком денним, який ми своєчасно вивішуємо на нашому сайті. Слідкуйте теж за нашим сайтом, хоча він формальний, водночас там, може, нема такого живого спілкування, як це є на сторінках фейсбук, водночас він чітко очерчує, яким чином працює Комітет соціальної політики та захисту прав ветеранів.

Наш секретаріат завжди супроводжує нас. Дякую голові секретаріату Прянішніковій Катерині та всім, хто задіяний, у нас ще там 16 людей, які працюють у секретаріаті, для забезпечення цих двох... 14, цих двох процесів.

Дякую всім за участь. Маю надію, що це буде плідно. Дивитися нас можна в ютубі. Всі парламентські слухання зафіксовані, посилення буде на сторінці комітету на ці слухання. Хто не був, може переглянути їх. У нас приймали участь до 140 учасників, більше навіть органи місцевого самоврядування, за що я теж їм щиро вдячна.

Оця одна із останніх тез Оксани Коляди про те, що ветеранські хаби і зустріч ветерана – це органи місцевого самоврядування. Надзвичайно важливо, щоб ми зберегли спільну діяльність комунальних закладів, органів

місцевого самоврядування і громадських організацій, які підставили плече в питанні адаптації наших демобілізованих і військових.

Я дякую всім за роботу. Низький уклін всім, хто безпосередньо бере на себе всю проблематику тих, хто потрапив у складні життєві обставини. Дякую всім.

Зустрічі, які обіцяні впродовж сьогоднішнього засідання, проведуться. На вас вийдуть помічники народних депутатів для нашої зустрічі. Слава Україні!